

**Çukurova Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı**

**ALT SOSYO-EKONOMİK DÜZEYDEKİ İLKÖĞRETİM İKİNCİ
SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YARATICILIK DÜZEYLERİNE
YARATICI SORUN ÇÖZME PROGRAMININ ETKİSİ**

87813

87813

Mehmet KARAKUŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA - 2000

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

**Çukurova Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı**

**ALT SOSYO-EKONOMİK DÜZEYDEKİ İLKÖĞRETİM İKİNCİ
SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YARATICILIK DÜZEYLERİNE
YARATICI SORUN ÇÖZME PROGRAMININ ETKİSİ**

Mehmet KARAKUŞ

DANIŞMAN : Yard. Doç. Dr. Ahmet DOĞANAY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

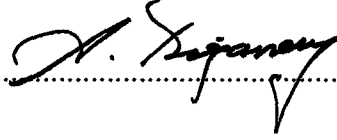
ADANA - 2000

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilimdalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yard. Doç. Dr. Ahmet DOĞANAY

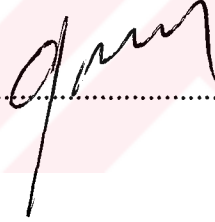
(Danışman)

Üye : Prof. Dr. Adil TÜRKOĞLU

Üye : Doç. Dr. Müfit GÖMLEKSİZ

ONAY

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

21/01/2000

Prof. Dr. Mahir FISUNOĞLU

Enstitü Müdürü

ÖZET**ALT SOSYO-EKONOMİK DÜZEYDEKİ İLKÖĞRETİM İKİNCİ
SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YARATICILIK DÜZEYLERİNE
YARATICI SORUN ÇÖZME PROGRAMININ ETKİSİ****Mehmet KARAKUŞ****Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı****Danışman : Yrd. Doç. Dr. Ahmet Doğanay****Ocak 2000, 82 Sayfa**

Bu çalışma, öğrencilerin yaratıcılık ve sorun çözme yeteneklerini geliştirmeye yönelik Yaratıcı Sorun Çözme Programının, ilköğretim ikinci sınıf öğrencilerinin yaratıcılık düzeylerine etkisini sınamak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırma bir deney ve bir kontrol grubu modeline göre planlanıp, uygulanmıştır. Çalışma ilköğretim ikinci sınıf öğrencileri üzerinde uygulanmıştır. Araştırmada, 25 deney ve 25 kontrol grubu olmak üzere toplam 50 öğrenci ile çalışılmıştır. Yaratıcılık ve sorun çözme ile ilgili bir eğitim programı hazırlanıp, 120 saatlik bir süreyle deney grubu üzerinde uygulanmıştır. Diğer taraftan, kontrol grubu üzerinde herhangi bir işlem yapılmamıştır. Araştırmada ölçme aracı olarak Torrance Yaratıcı Düşünme Testi kullanılmıştır. Test, yaratıcılığı Akıcılık, Esneklik ve Özgünlük olmak üzere üç ayrı boyutta ele almakta olup; ayrıca “ Soru sorma, Nedenleri tahmin etme, Sonuçları tahmin etme, Ürün geliştirme, Alışılmamış kullanımlar, Alışılmamış sorular ve Sadece düşünün ve varsayın ” üniteleri olmak üzere, yedi bölümden meydana gelmektedir. Ön test ve son testlerde elde edilen veriler üzerinde t testi analizi yapılmıştır.

Araştırma süreci sonunda elde edilen bulgular, öğrencilerin yaratıcılık ve sorun çözme yeteneklerini geliştirmeye yönelik olarak hazırlanan, Yaratıcı Sorun Çözme Programının, öğrencilerin yaratıcılıklarının Akıcılık ve Özgünlük boyutları üzerinde etkili olduğunu, Esneklik boyutu açısından ise etkili olmadığını ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler : Yaratıcılık, Sorun Çözme, Eğitim.

ABSTRACT**THE EFFECTS OF CREATIVE PROBLEM SOLVING CURRICULUM ON THE CREATIVITY LEVELS OF CREATIVITY IN THE SECOND GRADE STUDENTS WHO ARE FROM LOW SOCIO – ECONOMIC STATUS****Mehmet KARAKUŞ****MA Thesis, Department of Education Sciences****Supervisor : Asst. Prof. Dr. Ahmet DOĞANAY****January 2000, 82 pages**

The main purpose of this study is to investigate the effect of the effects of creative problem solving curriculum on the creativity levels of creativity in the second grade students who are from low socio – economic status .

This research has been designed as an experimental study. For this purpose, one experimental and one control group, each of which includes 25 students attending the second grade of a primary school have been formed.

Creative problem solving curriculum has been prepared by the researcher. This curriculum has been used to develop creativity and problem solving skills of students as a treatment for the experimental group. The treatment consisted activities lasted 120 hours. Control group has been taught by their classroom teacher. For the measurement instrument Torrance Tests of Creative Thinking consisting of 7 parts has been used. Creativity has been investigated in three dimensions as Fluency, Flexibility and Originality as stated by the Torrance.

The research findings indicate that a creative problem solving curriculum has significant effect on fluency and originality, but not on flexibility.

Key Words : Creativity, Education, Problem solving

ÖNSÖZ

Değişim ve gelişim hızı çok yüksek olan bir çağda yaşıyoruz. Bundan dolayı, toplumun bu değişim hızını yakalayabilecek, aktif, düşünen, yaratan, sorun çözen ve kendini sürekli yenileyebilen bireylere ihtiyacı vardır. Bu tip bireylerin yetişebilmesi için de, eğitim programlarının bu yönde bir eğitim verecek şekilde hazırlanması gerekmektedir.

Ülkemizdeki mevcut eğitim programlarının , öğretmen merkezli olduğu, öğrenciyi derste etkili kılmadığı ve ezbere yönelttiği bir gerçektir. Öğrenci bilgiyi sadece ezberlediği için, üretememekte veya üretmek istese de, yöntemini bilmediği için başarısız olmaktadır. Ülkemizde program geliştirme alanında, yaratıcılık ve sorun çözme ile ilgili olarak yapılan çalışmalar yetersizdir. Araştırma sonuçları, yaratıcılık ve sorun çözme ile ilgili eğitim programlarının, bireyin yaratıcılık ve sorun çözme düzeyi üzerinde, olumlu yönde bir etki yaptığını göstermektedir.

Bu çerçevede, ülkemiz koşullarında yaratıcılık ve sorun çözme ile ilgili eğitim programlarının etkililiğini sınamak için, alt sosyo-ekonomik düzeyde bulunan bir ilköğretim okulunda böyle bir araştırmanın yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. SOSBE.98.YL.10 proje numarası ile Çukurova Üniversitesi Araştırma Fonu Saymanlığı tarafından desteklenen bu çalışmanın planlanıp uygulanmasında bir çok insanın emeği bulunmaktadır. Öncelikle çalışmanın her aşamasında bana yardımcı olan, danışmanım sayın Yard. Doç. Dr. Ahmet DOĞANAY' a, eğitim programında uygulanacak etkinliklerin hazırlanması, Torrance Yaratıcı Düşünme Testinin uygulanması, puanlaması ve değerlendirmesi aşamalarında çok büyük desteğini gördüğüm değerli hocam Prof. Dr. Nuray SUNGUR' a, Dekanım Prof. Dr. Adil TÜRKÖĞLU'na ve Bölüm Başkanım Prof. Dr. Banu İNANÇ'a, Doç. Dr. Müfit GÖMLEKSİZ'e, etkinliklerin adlandırılmasında yardımlarını gördüğüm Prof. Dr. Ülkü KÖYMEN, Yrd. Doç. Dr. Yaşare AKTAŞ ve Özlem KAF'a , Torrance konusunda yardımlarını esirgemeyen Hilal SARI' ya, bilgisayarla ilgili her türlü sorunuma koşan Emre SEZGİN' e , uygulamalar sırasında yardımlarını esirgemeyen Şehit İlbey Gülbey İlköğretim Okulu çalışanlarına, öğrencilerime, ismini yazamadığım tüm insanlara ve ayrıca çalışmalarım sırasında bana her zaman destek olan aileme ve eşim Fazilet KARAKUŞ' a tüm içtenliğimle teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
JÜRİ ÜYELERİNİN ONAY SAYFASI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
BÖLÜM I : GİRİŞ	1
1.1. Problem	5
1.2. Araştırmanın Amacı	9
1.2.1. Denenceler	9
1.3. Araştırmanın Önemi	10
1.4. Sayılılar	10
1.5. Sınırlılıklar	10
1.6. Tanımlar	11
1.7. Kısaltmalar	11
BÖLÜM II : KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR ..	12
2.1. Yaratıcılık ve Sorun Çözme	12
2.2. Yaratıcılık ve Eğitim	16
2.3. Yaratıcılık ve Zeka	19
2.4. Konu İle İlgili Araştırmalar	20
2.4.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	21
2.4.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	23
BÖLÜM III : YÖNTEM	26
3.1. Araştırmanın Modeli	26

3.2. Çalışma Grubu	27
3.2.1. Öntest	27
3.2.2. Cinsiyet	28
3.2.3. Yaş	28
3.2.4. Sosyo – Ekonomik Düzey	29
3.3. Veri Toplama Araçları	29
3.3.1. Torrance Yaratıcı Düşünme Testleri	30
3.3.1.1. Torrance Yaratıcı Düşünme Testleri Sözel A ve B Formları..	30
3.3.1.2. Torrance Yaratıcı Düşünme Testlerinin Uygulaması ve Puanlaması	31
3.3.1.3. Torrance Yaratıcı Düşünme Testlerinin Güvenirliği ve Geçerliği	32
3.3.2. Kişisel Bilgi Formu	35
3.4. Yaratıcı Sorun Çözme Programı	35
3.5. Verilerin Toplanması	36
3.6. Verilerin Analizi	36
BÖLÜM VI : BULGULAR	37
4.1. Birinci Denenceye İlişkin Bulgular	37
4.2. İkinci Denenceye İlişkin Bulgular	38
4.3. Üçüncü Denenceye İlişkin Bulgular	39
4.4. Dördüncü Denenceye İlişkin Bulgular	40
BÖLÜM V : TARTIŞMA VE YORUM	42
BÖLÜM VI : SONUÇLAR VE ÖNERİLER	46
6.1. Sonuçlar	46
6.2. Öneriler	47
6.2.1. Yaratıcı Sorun Çözme Programının Uygulanmasına İlişkin Öneriler..	47

6.2.2. Bu Konuda Yapılacak Gelecek Araştırmalara İlişkin Öneriler	49
KAYNAKÇA	50
EKLER	57
EK 1- Yaratıcı Sorun Çözme Programı ve Uygulama Sırasındaki Gözlemler	58
EK 2- Geometrik Şekillerle Çalışma Formu	77
EK 3- Öykü Yaratma Formu	78
EK 4- Cümle Tamamlama Testi	79
EK 5- Çevremizdeki Sorunlar	80
EK 6-İzin Yazısı	81
ÖZGEÇMİŞ	82

TABLOLAR LİSTESİ

TABLO NO	TABLO ADI	SAYFA
Tablo 3.1.:	Deney ve Kontrol Gruplarında Yeralan Öğrencilerin Akıcılık, Esneklik ve Özgünlük Alt Ölçeklerinden Aldıkları Öntest Puanlarına İlişkin t Testi Sonuçları.....	27
Tablo 3.2.:	Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.....	28
Tablo 3.3.:	Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Doğum Tarihlerine Göre	28
Tablo 3.4.:	Birinci ve İkinci Puanlamalar Arasındaki Korelasyon Katsayıları.....	33
Tablo 3.5.:	Deney Grubu Sontest Akıcılık Alt Ölçeğinin Birinci, İkinci ve Üçüncü Puanlamaları Arasındaki Korelasyon Katsayıları.....	34
Tablo 4.1.:	Deney Grubundaki Öğrencilerin Akıcılık, Esneklik ve Özgünlük Alt Ölçeklerinden Aldıkları Öntest ve Sontest Puanlarına İlişkin t Testi Sonuçları.....	38
Tablo 4.2.:	Deney Grubu İle Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Akıcılık, Esneklik ve Özgünlük Alt Ölçeklerinden Aldıkları Son Test Puanlarına İlişkin t Testi Sonuçları.....	39
Tablo 4.3.:	Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Akıcılık, Esneklik Ve Özgünlük Alt Ölçeklerinden Aldıkları Ön Test ve Sontest Puanlarına İlişkin t Testi Sonuçları.....	40
Tablo 4.4.:	Deney Ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Akıcılık, Esneklik ve Özgünlük Alt Ölçeklerinden Aldıkları Erişi Puanlarına İlişkin t Testi Sonuçları.....	41

BÖLÜM I

GİRİŞ

Dünyanın sürekli bir gelişim ve değişim içerisinde olduğu günümüzde, bilgi çağı yaşanmaktadır. Bilginin çok hızlı gelişip değiştiği günümüzde; eğitim programlarının da, bu gelişime paralel bir yapıya gelmesi, papağan gibi her şeyi ezberleyip hiç bir üretkenliği kalmayan bireyler yetiştirmekten çok; araştıran, bilgiye nasıl ulaşacağını bilen, öğrendiği şeyleri eleştirip, yaratıcı düşünebilen ve sonuç olarak, problem çözebilen bireyler yetiştirmeye yönelik olması bugünün bir gereğidir. Dünyamız, uygarlık ve teknoloji alanında gelmiş olduğu seviyeye yaratıcı düşünüp, üretebilen insanların çalışmalarıyla gelmiştir. Bu yüzden son yıllardaki gelişmeler eğitim sistemleri üzerinde de etkisini göstermeye başlamıştır. Çocukların yaratıcılıklarını en iyi ortaya çıkaran ve bu yönde gelişme imkanı sağlayan eğitim programlarına giderek ağırlık verilmektedir.

Geçmişte yalnızca bilim ve sanatla özdeşleştirilen yaratıcılık, daha çok bu alanda kabul görmekteydi. Ancak bu düşüncenin aksine, artık günümüzde yaratıcılık sadece bu iki alan ile değil; politika, ekonomi, işletme, yönetim, eğitim, gibi problem çözme ile karşı karşıya kaldığımız her alanda önem kazanmaktadır (Tübitak , 1996, s.52). Son yıllarda yapılan araştırmalar, en yaratıcı kişilerin problemin çözümünü kolaylaştıracak soruyu sormasını bilen kişiler arasından çıktığını göstermiştir.

Yaratıcılık sorundan kaynaklanmaktadır; 1. Sorunu hissetme, 2. Sorunu gidermek için çeşitli yollar düşünerek, denenceler geliştirme, 3. Eldeki olanakları alışlagelmişin dışında biçimlendirerek, kullanma süreçlerinin sonunda farklılık ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden herhangi bir alanla ilişkisi olan, uygulamacı bireyler daha hızlı, daha kolay ve daha rahat iş görmenin ihtiyacını doğrudan hissedip doğru sorunun sorulmasında başı çekerler. Elektronik sektöründe, doğru soruyu çoğunlukla tüketicinin sorduğunu ortaya çıkaran E. V. Hipple, yaptığı bu araştırmanın sonucunda ürün yeniliklerinin % 70'inden fazlasının, ihtiyaç duyduğu malzemeyi piyasada bulamayan ve sonuçta da evde üretmek zorunda kalan kişiler tarafından gerçekleştirildiğini saptamıştır (Tübitak, 1997, s.69).

Soru sorulmasında olduğu kadar, soruların çözümünde de yaratıcılık ön plana çıkmaktadır. Eğitim sistemimiz yaratıcılığı ve problem çözme becerilerini geliştirici olmaktan çok, salt bilgi aktarımına dayanan bir tablo çizmektedir. Diğer taraftan, bilgi aktarımı konusunda yaratıcılık; a) Öğretmenin, çocukların ilgisini çekecek, merak uyandıracak, öğrenme isteğini harekete geçirecek yeni yöntemler bulması ve uygulaması açısından ön plana çıkmakta, b) Çocukların düşünme yeteneklerinin geliştirilmesi, problem çözme becerilerinin desteklenmesi yönünde, onların yaratıcılıklarını ön plana çıkarması açısından da önem kazanmaktadır (Gökçen, 1997, s.7).

Eğitim sisteminde düşünme yeteneğinin geliştirilmesi için, bilinçli olarak zaman ayrılması gerekmektedir. Çünkü, düşünmenin gerekliliği ve öğrenilebilir bir beceri olduğu fikri kabul edilmiştir (De Bono, 1972, s.10). Çocuğun her alanda olduğu gibi, yaratıcı faaliyetlerinin gelişimi de yakından izlenmelidir. Diğer taraftan, çocuğun hayatında, aileden sonraki en önemli kurum olan okuldaki eğitim programları kalıplaşmış ve ezbere dayanan yöntemleri içermekten çok, yaratıcı düşünmeyi geliştirecek biçimde düzenlenmelidir. Okullarda verilen eğitim daha çok yakınsak düşünmenin gelişimine yardımcı olmaktadır. Sınavlarda öğretilen şeylerin aynısının sorulması ve bu yapıldığı oranda yüksek notlar verilmesi, öğrencinin öğrendiklerine kendisinden bir şey eklemesini ve bu bilgileri geliştirmesini engellemektedir. Uzmanlar, yaratıcı etkinlikler sonucu oluşan ürünlerle çocukları daha iyi tanıma şansına kavuşmuşlardır. Bu gibi verilerin önemi çok büyüktür. Çünkü, çocuklar her zaman düşündüklerini sözlü olarak ifade edemezler. Yaratıcılık ile ilgili etkinlikler boşlukta kalmış birçok sorunun yanıtlanmasını olanaklı kılacaktır (Fındıkçı, 1988, s.13).

Küçük çocuklar için bilim bilgiler yığını değildir. Tek geçerli çözüm yoktur anlayışıyla hareket etmeli, çözüm önerileri ne kadar saçma, ne kadar uçuk olursa olsun kabul görmelidir. Çünkü, çocuğun doğal merakı, tamamı ile doğaya, insanlara, hayvanlara ve bitkilere yöneliktir. Solucanlar ne yer ? Ağaçların doğum günü var mıdır? Denizler neden mavidir ? gibi sonu gelmeyen sorular aslında, bilim dünyasının kapılarını onlara açmaktadır. Çocuklar denemeye ve denemelerde bilgiyi öğrenmeye meraklıdırlar. Öğretmen merak ve bilme arzusu gösterdikçe, çocuklar bunu çok güzel bir model olarak tekrarlarlar. Etkili ve bilimsel bir eğitim için öğretmen; 1. Çocuklara karşı sabırlı olmalı ve denemeleri keşfetmeleri için zaman tanımalıdır. 2. Çocukların

bilgi açığına karşı saygılı olmalı ve bunu doğal karşılamalıdır. 3. Bir soruyu kendi bakış açıları ve gereksinimlerine göre uyarlamalarına veya formüle etmelerine fırsat verip ortam hazırlamalıdır. 4. Bilgileri nasıl kayıt edip saklayacaklarını onlara göstermelidir. 5. Bilimsel deneyler için araç ve gereçleri hazır bulundurmalıdır (Sungur, 1997).

Sungur'a (1992) göre ilim bir çocuğun gündelik yaşamının bir parçasıdır ve öyle de olmalıdır. Sadece müfredat ile ilgili durağan bir yapı değildir. Bilim çocuğun çevresini sarar, çocuk onları keşfetmek, yanıtları bulmak ve yeni bilgiler oluşturmak için sabırsızdır. Bu nedenle, planlı ya da plansız tüm aktiviteleri bilim adına kullanmak gerekmektedir. Çünkü bu etkinlikler öğrenmenin daha somut ve daha anlaşılır bir ortamda oluşmasını sağlayacaktır. Sorun çözme yöntemi ile öğretim programı, öğretilecek konular ve bireysel merak arasında bir denge sağlamaktadır. Öğretmen sorunları verdikten sonra, çözümler hiçbir kalıba denk gelmeyecek kadar çeşitli ve sayısız biçimde ortaya çıkacaktır. Öğretmen yol gösterici olduğu için, öğrenciyi öğrendiği konular biçimlendirecektir. Yine Sungur'a göre öğretilecek konuların seçiminde içeriğin öğrencilere sorgulama becerisi, bağımsız çalışma becerisi ve araştırma yapma becerisi kazandıracak şekilde hazırlanmasında yarar vardır.

Torrance'a göre yaratıcılık; Boşlukları, rahatsız edici ya da eksik unsurları sezip, bunlar hakkında düşünceler geliştirmek, varsayımlar kurmak, bunları sınamak, sonuçları karşılaştırıp değiştirmek ve yeniden sınamaktır. Yaratıcılığın tanımlarına bakıldığında bir düşünce biçiminin, küçük yaşlardan itibaren aile, çevre ve okul eğitimi ile birlikte oluşturulup aşama aşama mükemmelleştirilebileceği açıktır. Bunun yolu da, gerek ailede gerekse eğitim kurumlarında yaratıcılık olgusunu temel alan bilinçli bir eğitimden, hazırlanacak uygun çevre koşullarıyla, çocuk ve gençlerle ebeveynlerinin, öğretmenlerinin kuracağı öncelikle sevgi dolu, sağlıklı yani baskıcı, köreltici, engelleyici olmayan nitelikli bir iletişimden geçmektedir. Zorlamanın olduğu yerde bıkkınlık ve sevgisizlik duyguları yeşerir. Bu nedenle hem aile içindeki hem de eğitim kurumlarındaki öğretimde çocuklarda öğrenmeye, derslere, okula karşı bir bıkkınlığın ve nefretin oluşmasını istemiyorsak, öncelikle onlarda öğrenme sevgisini ve ilgisini, çevredeki her şeyi merak etmeyi; soru sormayı sürekli bir davranış haline getirmemiz gerekir. Çünkü bu temel motifler yaratıcı düşünme ve davranışların ön koşuludur (Kale, 1994, s. 4) .

Öğretmenlerin klasik olarak, zeki öğrencilere daha çok ilgi anlayış, dikkat ve özen gösterdiği bilinen bir gerçektir. Fakat, yaratıcı olupta dersle fazla ilgilenmeyen çocuk da, en az diğer çocuklar kadar öğrenmektedir. Onların öğrenme şekilleri farklı olabilir örneğin etrafta oynarken, çok çalışmadan, otoriteden çok araştırıcı etkinliklerle, elle oynayarak hayal kırıklığı ve başarısızlıklarla sonuçlanan yasaklanmış yollardan öğrenmeleri mümkündür. Yeterki bu öğrenciler farkedilip yaratıcı yetenekleri köreltilmesin. Öğrenci başkalarının kafalarındaki soruları ve onların yanıtlarını ezberleyerek sınıf geçebilir. Fakat, bundan doyum sağladığını söylemek güçtür. Bu yüzden yaratıcı sorun çözme programındaki amaç; öğrencilerin soruları kendisinin oluşturup, yanıtları da kendisinin aramasıdır (Sungur , 1997).

Okullarımızda mutlak bir itaat aranıyor. “gürültü olmasın da, ne olursa olsun” anlayışı hakim. Yeter ki, sınıftan bir ses çıkmasın. Çocuklar da zaten okula bu itaate hazır olarak geliyorlar. Evde dayaağa alışan çocuklar, okuldaki dayaağı yadırgamıyorlar. Okullarda dayaağı kaldırmak yeterli değildir. Korkutma, hakaret hepsi aynı anlayışın yansımasıdır. Eğitimimizin önemli kusurlarından biri sürü eğitimi yapılmasıdır. Öğrencilerin hepsi aynı kefeye konuyor, Diyalog kişiye göre, tepki yok. Özel ilişkilerden kaçınılıyor. Hepsine birden hayvanlar deniyor, “Hayvan” lar arasında tür ayırımı bile yapılmıyor. Çünkü, öğrencileri tanımak yeni sorumluluklar getirir, yükünü artırır. Öğretmenler bu yükün altına girmekten kaçınıyorlar. (Yörükoğlu, 1989, s.29) .

Gerek Yaratıcılık konusunda, gerekse sorun çözme konusunda yapılan tanımlara ve açıklamalara bakıldığında; düşünmenin ve sorun çözmenin öğrenilebilir beceri olduğu, uygun programlar geliştirildiği ve uygun ortamlarda uygulamaya konulduğu sürece bu beceriye sahip bireylerin yetişebileceği, içerisinde yaşadığımız çağın da, bu yönde hazırlanmış programlara ve böyle bir eğitim almış bireylere ihtiyaç duyduğu sonucunu çıkarabiliriz. Ancak, her ne kadar “Temel Eğitim Kanunu”nda z bireyin ilgi, istidat ve kabiliyetlerinden ve bireysel eğitimden bahsedilse de, şu an okullarımızda verilen eğitimin böyle bir içeriğe sahip olduğunu söylemek mümkün değildir. Diğer taraftan yine konuyla ilgili açıklamalara bakıldığında yaratıcı ve sorun çözmeye yönelik bir eğitimin, klasik öğretmen – klasik öğrenci anlayışına son vereceği söylenebilir.

1.1. Problem

Temel özelliği, değişim hızının giderek artması olan günümüz dünyasında, bilgi de çok hızlı değişmektedir. Bu kadar dinamik, akışkan ve tahmin edilemeyecek kadar kompleks olayların arttığı günümüzde, eğitim sisteminin de yeniden ele alınması kaçınılmazdır. Diğer taraftan , 21. yy.'nin değişikliklerinin özünde yatan gerçek ise ; eğitim reformunun ve yeniden yapılanmanın anahtarı olan akılcı ve yaratıcı düşünmeyi öğrenmek olacaktır.

Eğitim sistemimizde aktarma yoluyla eğitim yapıldığı, müfredatın çok fazla yüklü olduğu ve öğrenciyi ezbere yönelttiği bir gerçektir. Aslında ders konularının içeriği temelde ilgili daldaki düşünme biçiminden başka bir şey değildir. Bütün konular, bir düşünme biçiminin yansımasından veya somutlaşmasından başka bir şey değildir. Fakat bu gün, çoğu öğretmen ve öğrenci ders konularına bir düşünce biçiminin yansıması veya bir düşünce sistemi olarak yaklaşmaktan çok; ders konularını sadece bir dizi bilgi parçasının rutin olarak peş peşe sıralandığı ve bunların ancak ezberlenerek öğrenilebileceği yaklaşımını benimsemektedir. Derslere bu şekilde yüzeysel yaklaşım sonuçta entelektüel büyüme ve gelişmeyi engellemekte, verilen eğitim de kısa süreli ve yüzeysel olmaktadır. Çünkü, bir konuyu öğrenmek için ; o konunun bölümleri arasındaki bağlantıları ve ilişkileri ortaya çıkarmak , yani akıl yürütmek ve düşünmek gerekmektedir (Uzunoglu, 1997, s.3) .

Okullarımızın bir çok konuda yetersiz olduğu ve çağdaş düzey de bir eğitim veremediği gözlenmektedir. Bu yetersizlikler içerisinde özellikle iki tanesi çok önemlidir; birincisi, yaşamın kendisini yansıması gereken eğitimin, “ yapay sınıf ” duvarları arasına, sonrada “ yaşamdan yalıtılmış dersler ” ’ in içerisine sıkıştırılması ve bunun sonucunda da, başarısızlığın ortaya çıktığı düşünölmektedir. Ülkemiz eğitiminde had safhada gözlenen başarısızlığın temel nedenlerinden birisi de, bu tutarsızlık olabilir.

İkinci neden ise, kişilerin ilgi alanları hiçe sayılarak, benimsenmesi istenilen konuların öğretilmeye çalışılmasıdır. Örneğin, “Yerkürenin katmanları ” hakkındaki genel bilgiler her yetişkin tarafından bilinmesi gereken, bir genel kültür bilgisi olarak kabul edilebilir. Hatta bazı meslekler açısından öğrenilecek teknik bilgilerin ön koşulu bile olabilir. Fakat, ilköğretimdeki bir öğrencinin ilgi alanı içerisinde, yerkürenin

katmanları ne ölçüde vardır ? Buradaki yanlış; bu bilginin çocuklar için yararlı olduğuna karar verilirken onların ilgi alanları hakkında peşin hüküm sahibi olmaktan gelmektedir. Sınıflarımızda bu konular anlatılırken, çocukların anlatılan ders ile ilgilenmeyip de, tavanı veya bahçeyi izlemelerinin en önemli nedenlerinden birisi de budur. Bu yüzden, çocukların ilgi alanı içerisine girmediğini bildiğimiz konuları, onların ilgi alanları içerisinde yer alan konularla birleştirecek ve bunun sonucunda meydana gelen bütünlükten yararlanarak, onların öğrenmelerini sağlayabilecek programlara ihtiyaç vardır. Yaratıcı sorun çözme programı ile hedeflenen nokta da budur. Öğretmen, öğrenilmesini istediği bilgiyi, edinilmesini istediği beceriyi , kazanılmasını istediği tutum ve davranışa öğrencinin ihtiyaç duymasını sağlayacak , ama bunu onun ihtiyaç duyduğu şeyleri kullanarak yapacaktır. Bu yüzden öğretmenin “ ihtiyaç yaratma becerisi ” de çok önemlidir. Çünkü çocukların ilgili olduğu parçalar ile ilgili olmadığı parçalar arasındaki bütünlüğü sağlayacak olan birleştirici öge öğretmenin bu becerisidir (Titiz, 1997, s.1).

Edward De Bono (1972), çocukların bilgisinin ve deneyimlerinin sınırlı olmasından dolayı, sorunların çözümünde pratik olmadıklarını, ancak burada önemli olanın çocuk beyninin bu kısıtlı malzemeyi kullanma biçimi olduğunu söylemektedir. Yine Bono'ya göre; çocuklar eğitim hayatlarının ilk yıllarında çok iyi yaratıcı düşünebilmelerine rağmen, öğrenim hayatları süresince bu yetenekleri zayıflamakta, bu sürecin sonunda ise daha da gerilemektedir. De Bono, bu sonucu hepsi de yüksek öğrenim görmüş binlerce insanı içeren deneyler üzerinde temellendirmiştir.

Küçük çocukların tümü , çok meraklıdırlar. Bu merakı ne kadar erken ateşlersek o kadar da olumlu etki yaratabiliriz. Küçük çocuktaki merak onun doğası gereğidir. Onlara araştırma ve sorgulama şansı verildiği zaman, bu yeteneklerini yaşam boyu sürdürebilirler. Diğer taraftan bilim, araştırma ve sorun çözme bireyin merak duygusu ile başlar. Çocuk merak ettiği için soru sorar ; **Kim, Ne, Nerede, Nasıl, Neden, Ne zaman** böylece denence kurmaya başlarlar :

- Kuşlar neden uçar ?
- Denizler neden mavidir ?
- Akşam güneş nereye gider ?...vb.

Bu tip sorular çocuklar tarafından binlerce kez, farklı biçimlerde sorulup, yanıtlanmıştır. Burada herhangi bir bireyin doğru yanıtı bulması önemli değildir. Önemli olan her

bireyin bu durumu “gözlemesi”, "merak etmesi" ve “yanıt araması”dır (Sungur, 1997,s.6).

Yaratıcı sorun çözme programı, bireylerin doğma ve kalıplarla düşünme katılığını esneterek, kuru akılcı (Rasyonel) süreçlerin kısırlığından, İmgelem gücü, sezgi, duygu ve akıl dışı süreçlerin çok seçenekli dünyasına götürmektedir. Bu programlar öğrenciyi oyun içerisine katarak, ona daha ciddi bir ortamda yapamayacağı fikirlerle oynama olanağı verir. Hayal gücü bilinmeyeni, bilinene benzeterek canlandırmaya çalışır. (Bursalıoğlu, 1978, s. 102).

Sergiovanni (1994), geleneksel yöntemi öğrencinin öğretmenin kural ve standartlarına boyun eğmesi şeklinde tanımlarken, demokratik bir topluluk olan sınıfta denetimin sağlanması ve sürdürülmesi konusuna dikkat çekmektedir. Ona göre, bu denetimi koruma ve sürdürme biçimi sınıf yaşamının kalitesini etkileyen temel faktördür. Çağın gerektirdiği yaklaşım öğrencinin kendi davranışının sorumluluğunu almasını gerekli kılan yaklaşımdır.

Ülkemizdeki ilköğretim kurumlarının vermiş oldukları eğitimin kalitesiyle, okulun bulunduğu bölgenin sosyo-ekonomik düzeyi arasında doğru bir orantı vardır. Bu yüzden, üst sosyo-ekonomik düzeydeki bölgelerde bulunan okullarda okuyan öğrenciler, diğerlerine göre daha şanslıdır. Çünkü; Bu okullar araç- gereç yönünden - diğerlerine göre- daha yeterli bir donanımına sahiptir, görev yapan eğitimciler daha tecrübeli ve daha bilinçlidirler, eğitim alanında yapılan araştırmalar ve yenilikler konusunda daha şanslıdır, öğrenci velileri eğitim konusun da daha bilinçli oldukları ve ekonomik olarak daha rahat oldukları için, okulun sorunlarına daha çok sahip çıkmakta ve öğrencisinin başarısı için her türlü fedakarlığı yapmaktadır. Bundan dolayı, bu okullarda eğitim gören öğrencilerin akademik başarı düzeyleri, alt sosyo-ekonomik düzeydeki bir okulda eğitim gören öğrencilerden daha yüksektir. Bu sonuç insanın aklına hemen şu soruyu getiriyor; acaba, akademik yönden başarılı olan bir öğrenci, yaratıcı düşünme ve sorun çözme konusunda da, diğer öğrencilerden daha başarılı mıdır ?

Yaratıcı düşünme ile ilgili olarak, eğitim alanında şu ana kadar yapılan çalışmalar ya özel okullarda yapılmış, ya da sosyo ekonomik düzey olarak, diğerlerine göre daha üst bir düzeyde olan devlet okullarında yapılmıştır. Örneğin; benzer bir program, Özel İstanbul Moda ve Galatasaray İlköğretim Okulları'nda “ Yaratıcı Okul,

Düşünen Sınıf ” adı ile uygulanmıştır. Bu çalışmaların bu tip okullarda yapılmasının temelinde; okulların araç-gereç ve donanım açısından, diğer okullara göre daha şanslı olması, bu çalışmaların ekonomik olarak çok külfetli olması ve velilerin öğrencileriyle daha ilgili olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu yüzden bu okullarda eğitim gören öğrenciler, diğer öğrencilere göre akademik yönden daha başarılı oldukları için, daha yaratıcı olarak bilinmektedirler. Diğer taraftan bu sonuç da, şu soruyu gündeme getirmiştir; bu tip programlar sadece belli sosyo – ekonomik düzeydeki okullarda mı uygulanabilir ? Program üzerinde biraz daha çalışılıp, alt sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda da uygulanacak bir eğitim programı geliştirilemez mi ?

Ülkemizde, geç de olsa sekiz yıllık kesintisiz temel eğitim uygulamasına geçildi. Bu uygulama ile birlikte, eğitim programlarımızın içeriğinde de önemli değişiklikler gündeme gelmiştir . 1739 sayılı temel eğitim kanununa göre, temel eğitimin işlevi; öğrenciye ilgi, istidat ve kabiliyetleri doğrultusunda bir eğitim vermektir. Böylece, öğrencinin yeteneklerinin tanınması, ortaya çıkarılması ve öğrencinin yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe yöneltilmesi hedeflenmekte ve okullarımızda verilmekte olan tek tip eğitim uygulamasına son verilmesi planlanmaktadır. Bu eğitim ile hedeflenen nokta da okuyan, araştıran, düşünen, tartışan, yaratan ve sorun çözebilen bireyler yetiştirebilmektir. Bu yüzden yaratıcı sorun çözmeye yönelik eğitim programlarının daha da önem kazandığını ve ülkemizde de böyle bir programa ihtiyaç duyulduğunu söyleyebiliriz.

Sonuç olarak; okullarımızdaki yapı incelendiğinde genellikle öğretmen merkezli ve aktarıcı bir eğitimin verildiği gözönündedir. Bu yüzden, derslerde öğrenci basmakalıp ve pasif bir uyum içerisinde olduğu için, özgür anlatım ve gönülden katılım oranı düşüktür. Bireysel rehberliğin yetersizliğinden dolayı, öğrencinin ilgi ve yetenekleri tanınmayıp böyle bir eğitimde verilememekte, öğrenci daha etkili bir duruma getirilememektedir. Diğer taraftan bu olumsuzluklar, küçük yaşlarda öğrencide had safhada bulunan merak duygusunun da yitirilmesine neden olmakta, ezberci ve bilimsel heyecandan uzak öğrencilerin yetişmesine meydan vermektedir. Yaratıcı Sorun Çözme Programı; özgür anlatım, aktif özdeşleşme, gönüllü bağlanma ve katılma, içsel ödüller, sorumlu özyönetim, yaşama ilişkin ve esnek temeller üzerinde kurulan çağdaş bir eğitim programıdır. Yaratıcı Sorun Çözme Eğitim Programı’nda öğretilecek konular ve bireysel merak arasında bir denge sağlanacaktır. Öğretmen sorunları verdikten sonra,

çözümler hiçbir kalıba denk gelmeyecek kadar çeşitli ve sayısız biçimde ortaya çıkacak ve öğretmen yol gösterici olduğu için öğrenciyi öğrendiği konular biçimlendirecek, derslerin içeriği öğrenciye doğrudan sorgulama, bağımsız çalışma ve araştırma yapma becerisi kazandıracaktır. Bu yüzden, eğitim programlarımızda bu programın uygulanması ile ilgili değişiklikler yapılmalı ve okullarımızda yürürlüğe konulmalıdır.

Araştırmanın problem cümlesi, “ **Alt sosyo-ekonomik düzeydeki ilköğretim ikinci sınıf öğrencilerinin yaratıcılık düzeylerine, Yaratıcı Sorun Çözme Programının etkisi nedir ?** ” şeklindedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı “ Yaratıcı Sorun Çözme Eğitim Programının” alt sosyo-ekonomik düzeyde bulunan, resmi ilköğretim okullarının ikinci sınıf öğrencilerinin, yaratıcılık düzeylerine etkisini araştırmaktır.

Yukarıdaki genel amaç doğrultusunda aşağıdaki denenceler test edilmiştir;

1.2.1. Denenceler

1. Yaratıcı Sorun Çözme Programı uygulanan deney grubunun ön test ve son test puanları arasında; Akıcılık, Özgünlük ve Esneklik alt ölçeği puanları açısından, son test puanları lehine anlamlı farklar vardır.
2. Kontrol grubunun ön test ve son test puanları arasında; Akıcılık, Özgünlük ve Esneklik alt ölçeği puanları açısından, anlamlı farklar yoktur.
3. Yaratıcı Sorun Çözme Programı'nın uygulandığı deney grubu ile kontrol grubunun son test puanları arasında; Akıcılık, Özgünlük ve Esneklik alt ölçeği puanları açısından, deney grubu lehine anlamlı farklar vardır.
4. Akıcılık, Özgünlük ve Esneklik alt ölçeklerinden, deney ve kontrol gruplarının almış oldukları ön test puanlarından, son test puanlarının çıkarılmasıyla elde edilen erişim puanları açısından, deney grubu lehine anlamlı farklar vardır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Torrance'a (1962) göre eğitimin amacı, bireyleri tüm yetenekleriyle işlevde bulunabilir biçimde yetiştirmektir. Okullar da bunu gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar. Ancak son yıllarda bu çabalar sadece zihinsel yeteneklerin geliştirilmesine yönelmiş, yaratıcı düşünme çoğu kez gözardı edilmiştir. Eğer kişinin yaratıcı düşünme yetenekleri körelmiş veya gelişmemişse, kişi zihinsel olarak da tam anlamıyla işlevde bulunamayacak, sorunlarıyla yeterince baş edemeyecektir. Bu durum, bireyin topluma hizmetlerini de engelleyecektir. Yaratıcılığın insan yaşamındaki önemi küçümsenemez. Çünkü, günümüz toplumu gerek bilim ve teknoloji alanında olsun, gerekse sanat alanında olsun bu günkü aşamaya yaratıcı insanların çalışmaları ve buluşlarıyla gelmiştir. Yaratıcılığın ortaya çıkarılmasında ve yaratıcı düşünme yetilerinin gelişimini yönlendirmede biz eğitimcilere önemli görevler düşmektedir.

Ülkemizde yaratıcılık konusunda yapılan çalışmalar çok sınırlıdır. Bu araştırmada küçük yaşlarda daha yüksek olduğu kabul edilen yaratıcı düşünme üzerine (De Bono,1972), alt sosyo- ekonomik düzeydeki bir ilköğretim okulunda eğitim gören 2.sınıf öğrencilerine uygulanacak olan, yaratıcı sorun çözme eğitim programının bir etkisi var mıdır ? Eğer var ise, hangi düzeyde bir etkisi vardır ? Eğitim sitemimizde nasıl uygulamaya konulabilir ? gibi sorulara açıklık getireceği, eğitimcileri ve aileleri bu konuda aydınlatmada ve bu konuda daha sonra yapılabilecek araştırmalar için bir temel oluşturabileceğinden, yararlı olabileceği düşünülmüştür.

1.4. Sayıtlar

Araştırma kapsamında bulunan öğrenciler üzerinde, deney koşulları dışındaki etkilerin aynı olduğu ve önemli özel bir etkilenmenin olmayacağı varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma, Adana İli Seyhan İlçesinde bulunan, Şehit İlbey Gülbey İlköğretim Okulu 1997-98 eğitim-öğretim dönemi 2-C ve 2-D sınıfları, üç ay (120 ders saati) süresince uygulanacak olan Yaratıcı Sorun Çözme Programı ve yaratıcılık düzeylerini belirlemede kullanılacak, Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (Sözel A ve B) formları ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Yaratıcılık (Creativity) : Problemlere duyarlı olma süreci ve bunun sonucu olarak, eksikliğin duyulması, eksik öğelerin fark edilmesi, bu öğelerle ilgili fikir veya hipotezlerin şekillendirilmesi, çözüme ilişkin tahminler yürütme, hipotezlerin test edilmesi, gerektiğinde değiştirilip yeniden test edilmesi ve sonucun ortaya konmasıdır (Torrance, 1962).

Akıcılık (Fluency) : Sözcük ya da resimlerle çok sayıda düşünme üretme yeteneği (Sungur, 1992).

Alguların ve düşüncelerin, yeni biçim ve içerikler karşısında kendini kolaylıkla ayarlayabilmesi ve bunların üzerine eğilebilmesi.(Kirst ve Diekmayer, 1971).

Esneklik (Flexibility) : Çok çeşitli konularda, bir yaklaşımdan ötekine geçerek ya da farklı stratejiler kullanarak, çok sayıda düşün ya da düşünce üretmek (Sungur, 1992). Tasarı ve buluş geliştirme yeteneği (Kirst ve Diekmayer, 1971).

Özgünlük (Originality) :Bilinenlerden, öğrenilmiş olandan, herkesin bildiği yalın, kurumsallaşmış olanlardan uzak düşünler geliştirme yeteneği (Sungur, 1992).Alışılmamış, kapsamlı ve ilginç buluşlar ve çözümler geliştirme(Kirst ve Diekmayer, 1971).

1.7. Kısaltmalar

T.Y.D.T : Torrance Yaratıcı Düşünme Testi.

Y.S.Ç.P : Yaratıcı Sorun Çözme Programı.

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Yaratıcılık ve Sorun Çözme

Yaşamın her boyutunda yaratıcılığın gerekliliği ve önemine herkes katılacaktır. Ancak, bunun geliştirilmesi yönünde veya eğitim süreci içerisinde öğrenilmesi ve kullanılmasıyla ilgili yeterli bir çaba gösterildiği söylenemez. Bir taraftan bireye aktarıcı bir eğitim verilir, ezbere ve kalıplaşmış düşünmeye teşvik edilirken, diğer taraftan, onlardan sürekli yeni yorumlar beklemek, geçmişten farklı yaklaşımlar ve yaratıcılıklar istemek mümkün değildir.

Kalıtımsal olan yetenek ile öğrenilebilir olan yaratıcılığı, birbirleriyle olan yakın ilişkilerinden dolayı , aynı şeymiş gibi görmek yanlıştır. Bu yüzden toplumda; yaratıcı sürecin tasarımcı tarafından incelenmesinin yaratıcılığı körelteceği ve yaratıcılığın doğuştan (Tanrı vergisi) gelen bir nitelik olduğu, ancak birkaç şanslı kişide bulunabileceği ve bundan dolayı da, yaratıcılığın öğrenilmesinin ve öğretilmesinin mümkün olmadığı, şeklinde iki temel yanlışlığı oluşmuştur. Yaratıcı düşünce eğitiminin bütün eğitim düzeylerindeki eksikliği artık, bütün ileri gelen psikologlarca ve eğitimcilerce kabul edilmektedir. Batı ülkelerinde küçük yaşlardan başlayarak zekanın ve yaratıcılığın gelişmesine önem veren eğitim sistemleri, ülkemizde sadece belleğin gelişmesine yönelmiştir. Üniversite eğitimi yaşlarında, zekanın gelişimi artık durmuştur. Yapılan araştırmalar, üniversite öncesi yaşlardaki en zeki öğrencilerin, genellikle en yaratıcı bireyler olmadıkları gibi ilginç bir durumu ortaya çıkartmıştır. İlkokul seviyesindeki öğrencilerin de, çok şaşırtıcı olarak, gerek hayal, gerekse yaratıcı güçlerinin, öğrenme , ezberleme ve salt bilgi birikimi, güç düzeylerinin çok altında kaldığı saptanmıştır. Bütün bunlar, adım adım hem yaratıcılığın bağımsız olarak öğretilbilecek bir potansiyelinin olduğunun, hem de bunun öneminin kanıtlarını oluşturacaktır. Yaratıcılık, her türlü soruna ve çözüm önerilerine farklı şekillerde bakabilmektir. Sorunlara farklı bakarken, onların Çözümleri için gerekecek yeni boyutları yakalamak da olasıdır. Kısa sürede çok seçenekli çözümler önermek de yaratıcılıktır (Getzels ve Jackson, 1981).

Yaratıcı kişi; sanata, bilime, felsefeye, yönetim bilgisine ve diğer insan faaliyetlerine, benzersiz bir katkıda bulunan kişi anlamına gelmektedir. Yaratıcı kişi bu boyutu ile, nadir rastlanılan bir kimse olup, yaptığı katkı yeni ve orijinaldir (Arık, 1987).

Yaratıcılık yeteneği yüksek olan bireyler problemlere açık ve duyarlı, onlara farklı çözümler getirmenin yanısıra yeni ve değişik problemler üretme, esnek ve bağımsız düşünme, bilinenlere ve standartlara rağbet etmeme, diğerlerinin görmediği ilişkileri görme özelliği gösterirler. Bu yeteneğe sahip bireyler herhangi bir problemi çözerken kabul edilebilecek birden fazla çözüm bulabilirler. Bu kişilerin bulmuş oldukları çözüm yolları da keline özgüdür (Ömeroğlu, 1988).

Öğrenciye eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi, iki temel noktada odaklaşarak öğretebiliriz ; 1 - Öğrenciye , okuma sevgisinin ve alışkanlığının kazandırılması. 2- Düşünmeye ağırlık veren bir eğitim programının düzenlenmesiyle (İpşiroğlu, 1989).

Yaratıcı düşünme, daha önce aralarında ilişki kurulmamış, nesnelere ya da düşünceler arasında ilişki kurulmasıdır (Rawlinson, 1988).

Yaratıcı birey, ayrıştırıcı düşünme yeteneğine sahip olan bireydir. Ayrıştırıcı düşünme, diğer düşünme biçimlerinden esneklik, orijinallik ve akıcılık özellikleriyle ayrılır (Erden ve Akman, 1996).

Gestaltçılara göre yaratıcılık; bir bütünde bir durumu yeniden keşfetmek, çözülmesi gereken sorunların ya da beliren zorlukların fonksiyonu olarak, belirli bir durumu, yeni bir bütünde yeniden icat etmektir. Örneğin, bir değnekte , bir silah ya da aygıt görmektir; ya da, bir bütünde renklerin tespiti ile yeni etkiler keşfetmektir. Yine onlara göre, bir sorunun çözümünü ararken öğeleri toplamayız ya da tertiplemeyiz, adım adım da gitmeyiz. Sorunu bir bütün içerisinde görerek çözüme erişiriz . Ya da sorun tamamlanması gereken, tamam olmayan bir bütün olarak görünür. Çözüm, içten bir aydınlanma, bir ışıklanma ile elde edilir. Fakat bu aydınlanma, basit öğelerin analizi ile kavranamaz.(Guillaume, 1937, Akt., Hızır, 1966).

Problem çözme sürecinin hem zihinsel bir faaliyet ya da yetenek, hem de teknik ya da bir yöntem olduğu söylenebilir. Problem çözme, bir problemle karşılaşıldığında önceki bilinenlerin yeniden düzenlenerek, yeni duruma çözüm

getirmesi sürecidir. Gagne'ye göre bu yetenek en karmaşık zihinsel faaliyettir. Çünkü, sınama- yanılmadan iç görü kazanma, neden sonuç ilişkilerini bulma işlemlerini içerecek kadar geniş bir süreçtir . İçinde anlama ve kavrama yer almaktadır. Bir teknik olarak problem çözme süreci ise, istenen hedefe varabilmek için, etkili ve yararlı olan araç ve davranışları türlü olanaklar arasından seçme ve kullanmadır.

Problem çözme süreci içinde yer alan basamaklar aşağıdaki gibi sıralanabilir ;

1. Problemin farkına varma,
2. Problemi tanımlama(anlama),
3. Problemin çözümü için olabilecek varsayımsal seçenekler tasarlama,
4. Seçenekleri değerlendirme,
5. Çözümü uygulayıp değerlendirme (Erden , 1997, s.112).

Yaratıcılık, sorunlara; bozukluklara, bilgi eksikliğine, kayıp öğelere, uyumsuzluğa karşı duyarlı olma, güçlüğü tanımlama, çözüm arama, tahminlerde bulunma ya da eksikliklere ilişkin denenceler geliştirme, bu denenceleri değiştirme ya da yeniden sınama, daha sonrada sonucu ortaya koymadır (Sungur, 1992).

Her insan yaratıcıdır. Ancak, yaratıcılığı geliştirebilmek için sorunlara çözüm yolları bulacak güvenli bir görüşe,yürekliliğe ihtiyaç vardır. Buna ulaşabiliriz. Fakat, vazgeçemediğimiz alışlanlıklar, günlük uğraşımız ve bin bir ön yargı buna engeldir. Yaratıcılık geleceğe dönük olmaktır. Yaratıcı olmak geleceğin görünümü olanaklarıyla uğraşmaktır. Eskimiş, alışılmış, bilinenler yerin yeniliklere dönük olmayı gerektirir . Yaratıcılık bulutların ötesinde erişilmez bir şey olmayıp, somut sorunların çalışkanca üstesinden gelinmesidir (Kirst ve Diekmeyer, 1971, s.5).

Sorun bireyin karşılaştığı, yeni bir güçlük durumudur. İnsanlar günlük yaşantılarında sürekli problemlerle karşılaşır. Alış-veriş yaparken, seyahat ederken, ders çalışırken, giyinirken vb. sorun çözmek zorunda kalırız. Sorun çözme, bireyin kendi yeteneklerini tanıyıp, gelişmesini ve ihtiyaçlarını karşılamasını kolaylaştırır. Birey karşılaştığı sorunların çözümü için başkalarından yardım beklemek yerine , kendisi bilgi ve becerilerini kullanıp çözümler geliştirir ve dolayısıyla kendisine güven duygusu da gelişir. Bu yüzden, eğitim kurumlarının en önemli amaçlarından birisi öğrencilerin sorun çözme becerisini geliştirmektir. İnsanların toplumsal hayata ve

değişime uyum sağlaması, başarılı ve bağımsız olabilmesi için bu beceriye sahip olması gerekir.(Erden ve Akman, 1996).

“Yaratıcı düşünme, sezgi yoluyla kavramak, tasarlamak, soru sormak, analiz ve sentezler yapmak, problem çözmek, eleştirmek, orijinal çözüm ve bilgi üretmek gibi düşünme süreçlerini kapsayan bir düşünme biçimidir ” (Kale, 1994,s.4).

Bir bilimsel sorunu nasıl öğreniriz? Kimi sorunları çözmeye çalışarak, çözümünde başarısız olarak öğreniriz. Bir sorunu anlamaya çalışmak, sorunun bir parçasını sezinlemek, onun alt birimleriyle tanışmış olmak ve onlar arasındaki mantık örüntüsünü anlamak demektir. Tüm bunlar da aslında bir kuramın sezgisel biçimde algılanması anlamına gelir. Ne zaman bir sorunu çözmekten bahsetsek, aslında bir sorunu anlamaktan söz ediyoruz demektir. Bu da bir sorun hakkında sorun ,yani daha üst düzeyde bir sorundur (Popper,1972).

Bir bireyin ya da onlardan oluşan toplumun “ sorun çözme kabiliyeti” dağarcığında bulunan sorun çözme yöntemleri kadardır. Toplumumuzun dağarcığı bu yönden çok zayıf, neredeyse boştur. Sorun çözme dağarcığımızdaki başlıca iki araçtan birisi , “ Sorunu görmezden gelmek ” diğeri de, “ Sorunu devredecek birilerini arayıp bulmak”tır. Eğitim aslında bir sorun çözme becerisi geliştirme sürecidir. Eğitim sistemimizin bunu yaptığını söylemek mümkün değildir. Bu yüzden eğitim sistemimiz daima yardıma ve sık sık kurtarılmaya muhtaç bireyler yetiştirmektedir (Titiz, 1997, s. 4).

Ülkemiz, kalkınmakta olan ve kendisine bilim ve teknoloji alanında ilerlemiş olan ülkeleri örnek alan yapısı vardır. Bu yüzden, geri kalmışlıktan kurtulup kalkınma mücadelesi veren her ülke gibi, bir çok sorunla karşı karşıyadır. Gelişmiş ya da gelişmemiş olsun , sorunu olmayan bir ülke yoktur. Ancak, gelişmiş toplumların en büyük özelliklerinden birisi sorunlarını çözebilen toplumlar olmalarıdır. Bu yüzden ülkemizin sorun çözebilen bireylere ihtiyacı vardır. Diğer taraftan, bireyin sorun çözebilmesi için de, yaratıcı düşünmesi gerekmektedir. Çünkü, bireyin sorun çözebilmesi için ; yorum yapmayı, karşılaştırmayı , nesne ve olaylar arasındaki ilişkileri keşfetmeyi, çözümlenmeler, eleştiriler ve birleşimler yapmayı, ilişkilerden de akıla ve gerçeğe uygun sonuçlar çıkarmayı bilmesini gerektirmektedir. Bu özellikleri bir araya getirdiğimizde de yaratıcı bireyin tanımı ortaya çıkmaktadır. Yaratıcılık; karar verme, sorun çözme ve üretme gibi süreçleri kapsayan geniş bir süreçtir.

2.2. Yaratıcılık ve Eğitim

Eğitimin amacı, yaratıcı düşünceye ilişkin kültürel tutumlarla ilgilenme, onu her bulunduğu yerde koruma ve her defasında gevşek, dağınık düşünme yöntemlerini daha belirlenmiş olanlara dönüştürmek olmalıdır. Varolan eğitimin zihinsel yanı uyanık, dikkatli ve tamamı ile eski düşünce alışkanlıklarından ibarettir (Dewey, 1933, akt. Sungur, 1992).

Beynin sol ve sağ yarısının farklı işlevleri vardır. Sol beyin; okuma-yazma, aritmetik işlemler ve ayrıntıların irdelenmesi gibi analitik işlevleri yerine getirir. Tipik bir kuramcıdır, hafızası oldukça güçlü olup, enerji doludur. Sağ beyin ise; mimiklerle konuşur, jestlerle kendini ifade eder. resim ve şekilleri çok iyi ayırt edip yorumlar. Sol beynin tersine soyut kavramlarla uğraşmaz, ayakları yere basar . Uygulamalı olaylara yöneliktir ve duygularla yüklüdür. Sol beyin; olayları tümdengelimle,yani oluş sırasına göre incelerken , sağ beyin ise; tümevarımla, bir defada bir bütün olarak inceler (Kale,1994).

Öğrencileri belli bir eğitime zorlamak, onların yeteneklerinin eşit bir biçimde gelişmesini engellemektedir. Örneğin, matematik dersinin yoğun olması sadece sol beynin gelişmesini sağlarken, bu durum yetenekleri beynin sağ küresinde yoğunlaşan çocukları olumsuz olarak etkilemektedir. Bu nedenle ilk ve orta öğretimde eğitim programları hazırlanırken, birbirinden farklı işlevleri olan, beynin iki yarısı arasında bir denge sağlayacak programlar olmasına dikkat edilmelidir. Eğitimin, beynin sadece sol yarısına seslenen, duygu dünyasını içeren sağ yanın ihmal eden yapısı değiştirilmelidir. Öncelikle de, ev ve yaşanılan çevre ortamları demokratik ve özgür olmalıdır. İlk ve ortaöğretim programları öğrencilerin hem; problem çözme, analiz-sentez, eleştiri ve yorum yapma yeteneklerini hem de; müzik, resim ve edebiyat gibi güzel sanatlara olan ilgisini, yeteneğini geliştirecek şekilde bol miktarda görsel, işitsel uyarıcılarla zenginleştirilerek ve öğrencinin katılımı ile yeteneklerini ilke edinen bir eğitim anlayışı benimsenmelidir.

Okulun bireylerin yaratıcılıklarını zayıflattığı düşüncesine katılan Sergiovanni'ye (1994) göre; okul bürokrasisi çocuğun enerjisini değil, zamanını çalmaktadır. Çok küçük bir etkinlik için uzun süre beklemek gerekmektedir. Okul,

üyelerinin üretkenliklerini, yani yaratıcılıklarını öldüren bir atmosfere sahiptir. Okul pasif uyum, pasif katılım ve sınırlı bir dikkat bekler. Anonsları dinlemeye, açıklamalara, ödev vermeler, gitmelere ve gelmelere ek olarak yemek yeme, yatma, uyuma, seyretme, söylenenleri yerine getirme dışında öğrencinin koca bir günü yaşanmamış olarak geçer.

Çocuğun bütün eğitimi sırasında ve daha ilk yıllarda, ona karşı öyle davranılmaktadır ki, bütün hayal dünyası ve yaratıcılık yeteneği boğulmaktadır. Artık eğitim, çocuk tasarımını canlı tutacak ve yetişkinlerin dikkatlerini de yaratıcılığa çevirecek şekilde planlanmalıdır. Fakat eğitimimiz, “gerçekçilik” bahanesiyle çocuğun fantazi alanını daraltmaktadır. Gerçekçiliğin bu şekli, yalnız okul kitaplarında değil, çocuklara verilen oyuncakların seçiminde de kendini göstermektedir. Çocuklar ve gençler, eğitim gördükleri süreç içerisinde ilgilerini, yeteneklerini ve yaratıcılıklarını dolaylı ya da, dolaysız olarak bastırabilecek durumlarla karşı karşıyadırlar. Ressam ya da müzisyen olmak isteyen çocuk, ailesiyle çatışacağından, arkadaşları tarafından alay konusu edileceğinden emindir. Bu durum erkeklere mahsus diye kabul edilmiş, bir mesleği seçmek isteyen bir kız için de farklı değildir. Her ne kadar geleneksel eğitim anlayışı sınıfta durmadan soru sorup hocayı zor durumda bırakan meraklı öğrencilere yönelik olmasa da, eğitim ilk olarak, öğrencide bilimsel merakı geliştirmeye yönelik olmalıdır. Eğer öğrencilerin yaratıcılıkları geliştirmek istiyorsak, onları kabul edilmiş inanç ve bilgilerle çelişen düşüncelerini söyleme fırsatı verip, bu yönde bir düşünmeye teşvik etmeliyiz. Öğrencilerin yaratıcılık yetilerinin gelişmesinde gözlemin ve özgürce tartışmaların da önemli bir yeri vardır, derslerde bu konulara da ağırlık verilmelidir. Diğer taraftan ilk, orta ve yüksek öğretimin yapısını ve yöntemlerini, sonradan toplumda söz sahibi olacak bireylerde yaratma duygusunu geliştirecek düzeye getirmek gereklidir. Eğitim sistemimiz ilgi, istidat ve yeteneklerin her şekline yer vermelidir (Hızır, 1966 s.122-126).

Yaratıcılık öğrenilebilir; yaratıcı olabilmek için gereken yüreklilik ve en iyi fırsatı değerlendirebilme görüşü kazandırılabilir (Kirst ve Diekmayer, 1971).

Öğrenmede, öğrenci etkinliğinin, onları araştırmaya ve düşünmeye yöneltecek bir eğitim programının önemi, eğitim çevrelerinde artık tartışılmamaktadır. Çünkü böyle bir uygulama ile öğrenci, kitaplardaki bilgiyi ezberleyerek sınıf geçme

yerine, araştırma yapmanın, bilimsel çalışmanın yollarını öğrenecek, yeni bir şey keşfetmenin zevkine varacak ve sentez yapma yeteneği gelişecektir. Bu yüzden her şeyden önce, sınıflardaki öğrenci sayıları azaltılmalı ve kitaplıklar kurulmalıdır. Bugünkü okullarımız, bu tür bir yöntemi uygulamaya elverişli olmayabilir. Fakat, öğretmen böyle bir düşünceye sahip olduktan sonra, imkansız da değildir. Çünkü, sisteme ve programlara yaşamsallık kazandıracak olan öğretmenin kendisidir (Binbaşıoğlu, 1996 s.27).

Toplumun öğretim ve eğitim sistemi, yapı olarak bilgi aktarıcı bir nitelik taşımaktadır. Fakat toplumun gereksinimleri, bireylerdeki yaratıcı gücün ortaya çıkarılmasına ilişkin araştırmaları destekleyecek, hızlandıracak niteliktedir. Bu yüzden öğretim sisteminin öğrencilerde yaratıcılığı eğitmek açısından yeniden ele alınması gerekmektedir (Samurçay, 1983).

Torrance (1966), yüksek yaratıcılığı olan çocuklara karşı, akran onayını incelemek amacıyla, ilkokullarda 33 sınıf üzerinde yaptığı bir araştırmada, okul sisteminin yaratıcılığı körelttiği sonucuna varmıştır. Bilim alanlarındaki hızlı gelişmelerle birlikte gözlenen “ Bilgi patlamasına” paralel olarak, ilkokuldan üniversiteye kadar öğrenilecek bilgiler de hızla çoğalmıştır. Öyle ki, bu bilgilerin tümünün hem öğrencilere aktarılması, hem de aktarılsa bile, ezberlenmesi ya da öğrenilmesi mümkün değildir. Diğer taraftan, gelişmelerin hızlılığı aktarılabilen bilgileri de hemen eskitip işe yaramaz hale getirmektedir. O halde, öğrencilere bilgi aktarma yanında, bilimsel bilgilere ulaşip onlardan yararlanabilme ve bilgi üretebilme yetenekleri kazandırılmalıdır. Ayrıca, kullanmadıkları sürece insan beyninin bilgiyle doldurulmasının fazla yararı olduğu söylenemez. İnsan beyni üretici yeteneklerini kazanabilmek için, her şeyden önce yöntem ihtiyacı duyar (Kabadayı, 1989).

Bilimsel yöntemin uygulamaya konulmasında izlenen sıra ile, problem çözme ve araştırma süreçlerinde izlenen sıra bir paralellik gösterir. O nedenle, aslında altı basamaklı bir problem süreci olan bilimsel yöntem, aynı zamanda bir araştırma sürecidir (Kaptan,1981).

Öğrencilere bilimin ürün yönünü oluşturan bilgilerin öğretilmesinin yanında, bilimin daha dayanıklı olan süreç yanının, yani bilimsel yöntemin öğretilmesi büyük

bir önem taşımaktadır. Çünkü, bilimsel yöntemi kavramış öğrenciler; daha araştırmacı, problem çözücü ve yaratıcı olacaklardır (Ertürk,1987). Yaratıcı sorun çözme yeteneği ya da soruna dönük olma tutumunun öğrencilerde geliştirilmesi, aynı zamanda hızla gelişen ülkemizdeki yeni sorunlara, yeni yanıtlar getiren bireylerin yetişmesine de katkıda bulunacaktır.

2.3. Yaratıcılık ve Zeka

Samurçay “ zeka ve yaratıcılık ” (1983) adlı makalesinde zekayı betimleyip çeşitli özelliklerinden bahsetmiştir. Bunlar :1. Yeni şeyleri süratle öğrenme yeteneği, 2. Soyutlamaları, simgeleri, ilişkileri anlama ve kullanma yeteneği, 3. Yeni ve karmaşık bileşimleri icat etme yeteneği, 4. Düşünceyi belli bir yönde tutma yeteneği, 5. Farklı verileri kontrol etme, eleştirme yeteneği. Samurçay bütünüyle ele alındığında, bu hususların zekayı yeterince belirleyebileceği görüşündedir.

Yaratıcılık tanımlarıyla, zeka tanımı karşılaştırıldığında, zeka ile yaratıcılık arasında sıkı bir ilişki olduğu düşünülebilir. Gerçekten de zeki bir kimsenin büyük bir olasılıkla yaratıcı olduğu, veya yaratıcılığı olmayan bir kimsenin de zeki olmadığı söylenebilir. Diğer taraftan yapılan araştırmalarda, zeka ve yaratıcılık arasında yüksek bir korelasyon bulunmuş olmakla beraber, bu ilişkinin mutlak olmadığı belirtilmiştir. Yaratıcılık için belirli bir zeka düzeyine sahip olmak zorunludur . Ancak , yüksek yaratıcılığı olan bir kişinin mutlak surette yüksek zeka düzeyine sahip olması gerekmez. Dolayısıyla, yüksek bir zeka düzeyi de, yüksek bir yaratıcılığa sahip olmayı gerektirmez. Yüksek zeka ve yüksek yaratıcılık özelliklerinin her ikisini de içeren tek tek bireyler saptanmış, fakat bu genelleştirilememiştir (Öncü, 1989).

Zeka düzeyi ortalamanın üstünde olan belirli bir öğrenci kitlesinde, derslerde başarı için yaratıcılık da yüksek zeka kadar önemlidir (Arık, 1987).

Gallagher çeşitli zeka ve yaratıcılık ölçümlerine dayanan bir sınıflandırma yaparak, öğrencileri dört gruba ayırmış ve bu grupların özelliklerini belirtirken de Getzels ve Jackson’la hemen hemen aynı yolu izlemiştir (Gallagher, 1966; akt. Arık, 1987) :

1. **Yüksek yaratıcı - yüksek zeka grubu** : Bu çocuklar, kontrol ve özgürlük sınırlarını kendileri belirlemekte, hem erişkinler gibi, hem de çocuklar gibi davranmaktadırlar.

2. **Yüksek yaratıcı - düşük zeka grubu** : Bu gruptaki çocuklar, kendi kendileriyle ve okul çevreleriyle öfkeli bir çatışma içindedirler. Değersizlik ve yetersizlik duygularına kapılmışlardır. Diğer taraftan, gerginliklerin olmadığı durumlarda, bilişsel bakımdan gelişip, parlarlar.

3. **Düşük yaratıcı – yüksek zeka grubu** : Bu grup için, okul başarısı her şeyden önce gelmektedir. Akademik başarısızlık, onlar için bir felakettir. Bu yüzden devamlı yüksek puanlar almak için çaba sarfederler.

4. **Düşük yaratıcı – düşük zeka grubu** : Bu gruptaki çocuklar, temel olarak konuların karmaşıklığı karşısında şaşkın bir vaziyette, çeşitli savunma mekanizmaları geliştirirler. Ya sosyal etkinliklere ağırlık verirler, ya da “pasif”lik gibi bir regresyona girerler veya psikosomatik semptomlar geliştirirler.

Araştırmacılar yüksek düzeyde zekanın, yüksek düzeyde yaratıcılığı garanti etmediğini, yaratıcılıkla zeka arasında çok yüksek bir korelasyon olmadığını, daha zeki bireyin daha yaratıcı birey anlamına gelmediğini belirtmektedirler. Yapılan son araştırmalar ise yaratıcılık için minimum zeka düzeyinin (IQ : 125) olması gerektiğini ortaya koymaktadırlar (Diessner, 1984 ; akt. Sungur 1992).

Yaratıcılık ve zeka ilişkisi üzerinde çok tartışmalar yapıldı. İkincinin birinci üzerinde etki yapabileceği, hatta yaratıcılığın salt zeka olduğu düşünüldü. Ne var ki, “ zeka” yaratıcılıkta hiçbir zaman tek başına belirleyici bir değişken olmadı. Faktör analizi ile çok boyutluluğu ortaya konulan zeka, tek başına yaratıcılığı açıklayamadı. Üstelik zekanın bir alt bileşeni olarak ortaya çıkabilen bir değişken, yaratıcılığın bir alt bileşeni olarak karşımıza çıkabilirdi (Guilford, 1959).

2.4. Konu ile İlgili Araştırmalar

Bu bölümde yaratıcılık ve sorun çözme ile ilgili yurt dışında ve yurt içinde yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.4.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Anderson (1959), Çocuklarda yaratıcılık konusunda yaptığı araştırmada her çocuğun ürettiği ürünün yüksek düzeyde bir orijinallik içermesi gerekmediğini, önemli olanın bir seçim ve üretim süreci olduğunu vurgular.

Torrance (1963), İlkokulun beş sınıf düzeyinden 7 – 11 yaş arasındaki çocuklar üzerinde inceleme yaparak, çok yaratıcı çocukların sosyal davranışlarını analiz etmiştir. Uygulanan yaratıcılık testleriyle, yaratıcılığı yüksek ve düşük olan çocuklar saptanmıştır. 125 kişilik örnekleme, her yaş grubundan 25'er kişilik gruplar oluşturulmuş ve her sınıfın en yaratıcı beş çocuğundan biri, her gruba yerleştirilmiştir. Bu gruplarda “ bilimsel oyuncaklar kutusu ” nun kullanımlarını keşfetme işi verilmiş, bakmak, görmek ve oyuncakları kullanmak için 25 dakika , demonstrasyon yapmak için 5 dakika, Sunmak ve sergilemek için de 25 dakika olmak üzere, toplam 55 dakikalık süre tanınmıştır . İstisnasız her gruptaki yaratıcı çocuk, orijinalliğini ve ürününü indirmek için kendisine yapılan baskılara rağmen, olağanüstü çözümler getirmiştir.

Mac Donald ve Rath (1964) , 9 – 12 yaş arasında 72 öğrenciden oluşan deneklere, Torrance' in sözel ve şekilsel testlerini uygulamışlar ve denekleri yaratıcılık düzeylerine göre gruplamışlardır. Sonuçta, yaratıcı çocukların engellenme içeren işlerde, yaratıcı olmayanlara göre daha üretken olduklarını, kişisel insiyatife dayanan işlerde daha az yaratıcı çocukların daha az üretken olduklarını bulmuşlardır.

Wodtke (1963), 8 – 12 yaş arasındaki 150 kişilik bir gruba Torrance Yaratıcı Düşünme Testi'ni uygulamış ve çok yaratıcı çocuklarda, gevezelik ve canlılık arasında anlamlı bir fark bulmuştur.

Haven (1965) , 120 erkek üniversite öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmada, yaratıcı düşünme, üretkenlik ve benlik kavramı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu araştırmada yaratıcı ürün ve yaratıcı düşünme puanları arasındaki ilişki düşük, fakat pozitif çıkmış, ideal benlik imajı ile yaratıcı düşünme puanları arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Dreyyer ve Wells (1966) , Çocuklarda yaratıcılığın gelişimi üzerinde aile atmosferinin etkilerini irdeleyen ve yaratıcı çocukların ana-babalarının kişilik

özelliklerini ortaya koyan bir araştırma yapmışlardır. Bu araştırmanın değerlendirme sonuçlarına göre; yüksek düzeyde yaratıcı olarak bulunan çocukların anne – babalarının değerlere bağımlılığı, düşük düzeyde yaratıcı olarak bulunan çocukların anne ve babalarına göre daha az bulunmuş ve daha çok “rol gerginliği” içerisinde oldukları anlaşılmıştır. Yüksek ve düşük düzeyde yaratıcı çocukların anne – babaları arasında, otonomi özgürlüğü tanıma açısından anlamlı farklar çıkmamıştır.

Halpin ve arkadaşları (1974), yaratıcı düşünme yeteneklerine sahip olan kişilerin, yaratıcı kişilik özelliklerine de sahip olacakları beklentisinden hareketle, üniversitede okuyan 65 erkek ve 164 kadın deneğe Torrance yaratıcı düşünme testlerinin üç sözel, dört şekilsel maddeleri ile Torrance ve Khatena'nın geliştirmiş olduğu “ Ne tür bir kişisiniz ? ” testini uygulamışlar ve bu iki ölçüm arasındaki ilişkiye bakmışlardır. Sonuçlar analiz edildiğinde, erkek denekler için tek başına, erkek ve kadın denekler için ortak olarak, sözel akıcılık, sözel orijinallik, şekilsel orijinallik ve şekilsel eleborasyonda yaratıcı düşünme yetenekleri, “Ne tür bir kişisiniz? ” testi ile ölçülen yaratıcı kişilik özellikleri ile anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur. Kadın denekler ayrıca ele alındığında, sadece sözel orijinallikte ve şekilsel eleborasyon, yaratıcı kişilik özellikleriyle anlamlı bir ilişki sergilemiştir. Bulgulara göre, yaratıcı yeteneklere sahip bir kişi; daha serüvenci, çalışkan, sezgili, konformist olmayan, pek çok şeyi birden yapabilen, meraklı, kendine güvenli, hayal gücü kuvvetli ve riskli görevler yüklenmeye istekli bir kişilik tablosu ortaya koymuştur.

Werner ve Bachtold'un 1969'da yaptıkları bir araştırmada, üstün yetenekli çocuklar, ortalama çocuklara göre en başat, en serüvenci, en bireyselci ve kendine güvenli bulunmuşlardır.

Lang ve Ryba (1976) ; yaratıcı kişilerin bir başka yönlerini; “Duyumsallığı” vurgulayarak sanatçılarda ıraksak düşünmenin çeşitli boyutlarını irdelemiştir. Bu araştırmacılar, 34 görsel sanatçı, 32 müzik sanatçısı ve kontrol grubu olarak da 30 lisans öğrencisi üzerindeki incelemelerinde, söz konusu deneklere Torrance yaratıcı düşünme testleri uygulamışlardır. Gruplar arası farkın ANOVA yoluyla incelenmesi sonucu görsel sanatçıların akıcılık, esneklik ve orijinallik olarak bilinen üçlü ıraksak yetenekler arasında daha üstün oldukları görülmüş, bu bilişsel parametrelerde, müzisyenler ve kontrol denekleri ayırt edilememişlerdir. Bu araştırmacılara göre,yaratıcı insanlar

duyumsal işlev örüntülerinde daha yüksek performans sergilemektedirler. Duyumsal keskinlikleri, sanatçı olmayan insanlara göre daha fazladır ve duyumları daha gelişmiştir.

Cacha (1981), ilkokul beşinci sınıf öğrencileri üzerinde yaptığı bir araştırmada, kişilik özellikleri ve akran önerileriyle yaratıcılık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sonuç olarak, yaratıcılık ile cana yakın olma, vicdanlı olma, rahat olma, az kaygılı olma, neşeli olma, durgunluk, kendine güven, zeka, uyumluluk, sosyallik, kontrollü olma ve bir gruba girme isteği arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki gözlemiştir. Ayrıca, sözel yaratıcılık yeteneğinin kızlarda daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Bachtold ve Worley (1986) , okul öncesi çağındaki çocuklarda imgelem, orijinalite ve mizaç arasındaki ilişkileri araştırmak amacıyla bir üniversite laboratuvarında, yaşları 2 yaş 4 ay ile 5 yaş 4 ay arasında değişen 17 kız ve 16 erkek çocuğu üzerinde çalışmışlardır. Bachtold ve Worley, bu araştırmanın değerlendirmesinde; okul öncesi çağda, mizacın ıraksak düşünme ile fazla bağlantılı olmadığı sonucuna varmışlardır. Mizaç özelliklerinden sebatlık da, imgelem ve orijinallik boyutunda çok az bir rol oynamıştır. Araştırmacılara göre, okul öncesi çocuklardaki bu azim, ısrarlı davranış veya sebat, bir çok durumda yumuşak başlı olmama (inatçılık) davranışı olarak algılandığına göre, büyükler, çocuklarla ilişkilerinde imgesel ve yaratıcı ideallerin gelişiminde bu azim ve sebatın rolünü görmelidirler.

2.4.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Samurçay (1976) lise son sınıf öğrencilerinden 30 kız ve 30 erkek olmak üzere 60 kişi üzerinde yaptığı araştırmada, deneklere Meuneri'nin yaratıcılık testini uygulamıştır. D – 48 testi aracılığıyla, başarılı öğrenciler saptanmış, fen ve edebiyat sınıflarından eşit sayıda öğrenci örnekleme alınmıştır. Sonuç olarak; verilen cevapların, yapılaşmış kompozisyonların, kinestezik cevapların sayısına, ayrıca yoğunluk, araçların yoğunluk yüzdesi ve simetriden kaçınma yüzdesi olarak, edebiyat sınıfında okuyan öğrencilerin, fen sınıfında okuyanlara oranla, kız öğrencilerin de erkek öğrencilere oranla daha üstün bir yaratıcı performans sergilediklerini saptamıştır.

Aksu (1985), ilkokul beşinci sınıftan 131 kişi üzerinde yaptığı araştırmada, bu öğrencilerin yaratıcılık, fen başarısı ve mantıksal düşünme yeteneği üzerine, değişik fen öğretim yöntemlerinin ve cinsiyetin etkisini incelemiştir. Araştırmanın yaratıcılıkla ilgili sonuçlarına göre, cinsiyet ve öğretim yönteminin yaratıcı düşünme yeteneği üzerine etkileri istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Ömeroğlu (1986), ana okuluna devam eden beş ve altı yaşlarındaki 70 çocuk üzerinde, zeka düzeyi ve yaratıcılık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Deneklere Stanford Binet Zeka testi ile T.Y.D.T şekilsel test A formu verilmiştir. Değerlendirmeler sonucunda, zeka bölümü ve yaratıcılığın boyutları arasında pozitif fakat yüksek olmayan ($r = .28$) bir korelasyon bulunmuştur. Yaş ve cinsiyet değişkenlerinin de bu ilişkiyi etkilemediği görülmüştür. Ayrıca, yaratıcılığın tüm boyutlarının birbiriyle ilişkisinin çok kuvvetli olduğu bulunmuştur.

Süzen (1987), ilkokul beşinci sınıf öğrencilerinin yaratıcı düşünme yetenekleriyle benlik kavramları arasındaki ilişkiyi incelemiş ve bu ilişkinin cinsiyete göre değişip değişmediğini araştırmıştır. Araştırmacı, yansız olarak seçtiği (37 kız, 66 erkek) 103 öğrenciye T.Y.D.T şekilsel test A formu ile Piers-Harris çocuklar için benlik kavramı ölçeğini uygulamıştır. Bulgulara göre, benlik kavramı ile yaratıcı düşünme yeteneğinin çeşitli boyutları arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Cinsiyete ilişkin bulgularda da, cinsiyet farklılığının, benlik kavramı ve yaratıcı düşünme yeteneklerini etkilemediği görülmüştür. Yaratıcı düşünme ile benlik kavramı arasındaki ilişkinin cinsiyete göre değişmediği, ancak yaratıcılığın akıcılık, esneklik ve orijinallik boyutları üzerinde, cinsiyet farklarının etkili olduğu anlaşılmıştır.

Sungur (1988), Yaratıcı Sorun Çözme Programı'nın etkililiğini, A.Ü. Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümü öğrencileri üzerinde sınamıştır. Araştırmanın denekleri, bu bölümde okuyan 51 son sınıf öğrencisi olmuştur. Raven Progressive Matrices (Advanced) testi, 51 kişilik Eğitim Yönetimi ve Planlaması Bölümü 4. Sınıf öğrencilerine uygulandıktan sonra, denekler bu puanlara göre eşleştirilip, deney ve kontrol grubu olarak random bir şekilde atanmışlardır. Araştırmada deneklerin zeka puanları RPM testi, yaratıcı düşünme puanları ise Torrance Yaratıcı Düşünme Testi sözel ve resim (A ve B) alt ölçekleri uygulandıktan sonra elde edilmiştir.

Araştırma sonucunda, TYDT testlerinin, yaratıcı düşünmeyi inceleyen çalışmalarda, Türk kültüründe de uygulanabileceği ve öğrencilerin uygun ortamlarda, yeterince güdülendiği ve psikolojik güvenlik içerisinde olduğunu anladığı zamanlar, kendisine ve çevresine ilişkin sorunları tanımlayabileceğini, sorunlara özgün çözüm önerilerini duygu ve düşünce boyutunda ifade edebileceğini, çözüm önerilerini sınama olanakları, yani yaratıcı güçlerini ortaya koyacakları yargısına varmıştır.

Öncü (1989), orta sosyo ekonomik düzeye mensup çocukların devam ettiği çeşitli ilkokullarda, değişik yaş gruplarından seçtiği 150 ilkokul öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmada; yaratıcılığın bazı faktörleriyle, kişilik özelliklerinden birkaçında, yaş ve cinsiyet açısından anlamlı farklar bulmuştur. Ayrıca kişilik ve yaratıcılık arasında anlamlı düzeyde ilişkiler bulmuştur.

Ülkemizde yaratıcılık konusunda, geçmiş yıllarda fazla çalışma olmamasına karşın son yıllarda bu konuya ilgi, gerek yüksek lisans, gerekse doktora düzeyinde artmıştır. Buradan, ülkemizde -geç de olsa- son yıllarda yaratıcı düşünmenin öneminin anlaşılmaya başlandığı ve araştırmacıların bu alana yönelmeye başladığı sonucunu çıkarabiliriz. Ancak, bu konuda yapılan araştırmaların yeterli olduğunu söyleyemeyiz. Bu konuda yeni araştırmalara ihtiyaç vardır. Diğer taraftan ülkemizde yapılan çalışmalar genellikle, psikoloji alanında ve betimsel tarama şeklinde yapılmıştır. Deneysel çalışmalar da, ya orta ya da, üst sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda yapılmıştır. Bu yüzden böyle bir araştırmaya ihtiyaç olduğu düşünülmüştür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, Yaratıcı Sorun Çözme Programı'nın (Y.S.Ç.P.) alt-sosyo ekonomik düzeydeki bir ilköğretim okulunda öğrenim gören, ikinci sınıf öğrencilerinin yaratıcılık düzeyleri üzerindeki etkisi sınanmıştır. Araştırma "Deneme modeli" nde planlanmış olup, deney ve kontrol grupları da bu modele göre belirlenmiştir. Gruplar, bir deney ve bir kontrol grubu desenine göre oluşturulmuştur. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilere öntest olarak, Torrance Yaratıcı Düşünme Testi (T Y D T) sözel A ve son test olarak da, sözel B ölçekleri kullanılmıştır. Kişisel bilgi formları öğrenciler tarafından doldurulmuştur. Ayrıca, Yaratıcı Sorun Çözme Programı'nın uygulaması süresince, öğrencilere ait gözlemler araştırmacı tarafından not alınmıştır.

Araştırma " Ön test- son test kontrol grup"lu deneme modeline göre düzenlenmiştir. Araştırmanın deseni aşağıdaki gibidir ;

G1	R	O1	X	O2
G2	R	O3		O4

G1 : Yaratıcı sorun çözme programının uygulandığı deney grubu.

G2 : Klasik eğitim programının uygulandığı, kontrol grubu.

R : Yansızlık

X : Yaratıcı Sorun Çözme Programı

O1 , O3 : Ön test

O2 , O4 : Son test

3.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubu 1997-1998 Eğitim yılında Adana İli Seyhan İlçesi'nde bulunan , Şehit İlbey Gülbey İlköğretim Okulundaki 2. Sınıflardan iki şube meydana getirilerek oluşturulmuştur. Araştırmacının aynı zamanda, araştırmanın yapıldığı okulda sınıf öğretmeni olması, programın uygulanması ve öğrencilere ait gözlemlerin sürekliliği açısından kolaylıklar sağlayacağı düşünülerek deney grubu yansız olarak , araştırmacının sınıfından seçilmiştir. Kontrol grubu, grupların birbirinden etkilenme olasılığı göz önüne alınarak, deney grubu ile ters devrede olan bir sınıftan, yine tesadüfen seçilmiştir. Her iki grup da 25'er kişi olarak belirlenmiştir . Öntest'den alınan puanlar, cinsiyet ve yaşa göre deney ve kontrol grupları eşitlenmeye çalışılmıştır.

3.2.1. Öntest

Yaratıcı Sorun Çözme Programı uygulanan deney grubu ile kontrol grubunun ön test puanları arasında ; Akıcılık, Esneklik ve Özgünlük alt ölçekleri açısından anlamlı farklar ortaya çıkmamıştır (Tablo 3.1.).

TABLO 3.1. Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin Akıcılık, Esneklik ve Özgünlük alt ölçeklerinden aldıkları Öntest puanlarına ilişkin t testi sonuçları .

Alt ölçekler	Gruplar	N	\bar{x}	SS	T	P
Akıcılık	Kontrol	25	13.08	3.97	.27	.78
	Deney	25	13.40	4.24		
Esneklik	Kontrol	25	11.04	3.04	.62	.53
	Deney	25	11.60	3.30		
Özgünlük	Kontrol	25	13.36	3.09	.51	.60
	Deney	25	13.84	3.43		

Tablo 3.1.'de görüldüğü gibi, yapılan t testi sonucunda deney ve kontrol gruplarının, Akıcılık, Esneklik ve Özgünlük alt ölçeklerinden almış oldukları ön test puanları arasında anlamlı farklar bulunamamıştır ($P > 0.05$).

3.2.2. Cinsiyet

Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 3.2. 'de görülmektedir.

TABLO 3.2. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı

Gruplar	Kız		Erkek		Toplam	
	F	%	F	%	F	%
Deney	12	48	13	52	25	100
Kontrol	12	48	13	52	25	100

Tabloda görüldüğü gibi her iki gruptaki kız ve erkek öğrenci sayıları birbirine eşittir. Gruplarda 12 kız (%48) ve 13 erkek (% 58) öğrenci vardır.

3.2.3. Yaş

Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin doğum tarihlerine göre dağılımları Tablo 3.3.'de görülmektedir.

TABLO 3.3. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin doğum tarihlerine göre dağılımı

Gruplar	1989		1990		Toplam	
	F	%	F	%	F	%
Deney	12	48	13	52	25	100
Kontrol	12	48	13	52	25	100

Tabloda görüldüğü gibi her iki grupta da 1989 doğumlu 12 (%48) ve 1990 doğumlu 13 (%52) öğrenci vardır.

3.2.4. Sosyo - Ekonomik Düzey

Uygulamanın yapıldığı okul, alt sosyo - ekonomik düzeyde ve gecekondulaşmanın yoğun olduğu bir bölgededir. Okulun bulunduğu semt dışarıdan sürekli göç almakta olup, bundan dolayı bazı evlerde birden fazla aile iç içe yaşamaktadır. Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrenci velileri şoför, inşaatçı, işçi, esnaf...vb. işlerle uğraşmakta ya da işsizdirler. Aileler genellikle çok çocuklu ve çocuklarının eğitime karşı ilgisizdirler. Bu yüzden okulda yapılan veli toplantılarına çok az sayıda veli katılmaktadır. Okulda ve özellikle evde rehberlik hizmetleri yeterli değildir. Diğer taraftan, bu tip bölgelerdeki okullar eğitim imkanı olarak, orta sosyo ekonomik bölgelerdeki okullara nazaran daha şanssızdırlar. Bu durum hem öğretmenin hem de, öğrencinin işini zorlaştırmaktadır. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki bölgelerde bulunan okullarda görev yapan öğretmenler, bu olumsuz koşullardan dolayı ne yaparsak yapalım öğrencilerin gelişmesi çok zor gibi yanlıuş bir önyargı içerisindedirler. Singer (1998), bu konuda yaratıcılık gücünün sadece hasta ya da sakat çocuklarda olmadığını, kalabalık ailelerin şehir ya da kırsal alanda yetişen zengin veya fakir her çocukta var olduğunu savunmaktadır. Yine ona göre yaratıcılığı etkileyen bir çok faktör vardır, ancak bunlar içerisinde oyunun, oyunlarını onaylayan, yaptıklarını ilgiyle ve saygıyla dinleyen bir rehberin, oyun alanı ve oyun için ayrılan zamanın çok önemli olduğunu söylemektedir. Burada, yaratma ve sorun çözmeye yönelik bir eğitimin verilmesinde yaratıcı eğitim programlarının yanında, yaratıcı eğitimcilerin önemi ortaya çıkmaktadır. Çünkü eğitim programlarını hazırlayıp , hayata geçirecek, karşılaşılan sorunları tespit edip giderme yollarını bulacak olanlar onlardır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, Yaratıcı Sorun Çözme ve Klasik Eğitim Programlarının uygulanacağı deney ve kontrol gruplarındaki öğrenciler için ön test olarak Torrance Yaratıcı Düşünme Testi Sözel A, son test olarak da, Torrance Yaratıcı Düşünme Testi Sözel B alt ölçekleri kullanılmıştır. Öğrencilere ait gözlemler, araştırmacı tarafından not alınmıştır. Ayrıca öğrencilere doldurmaları için kişisel bilgi formu dağıtılmıştır.

3.3.1. Torrance Yaratici Düşünme Testleri

Bu bölümde T.Y.D.T.'nin özellikleri, kullanım alanları, puanlaması ve güvenilirliği ve geçerliği konusunda bilgiler verilmektedir.

3.3.1.1. Torrance Yaratici Düşünme Testi Sözel A ve B Formları

Torrance Yaratici Düşünme Testleri, okul öncesinden üniversiteye kadar her yaş grubuna uygulanabilmektedir. T.Y.D.T 'de yer alan alt testler, sorun çözme için ihtiyaç duyulan çok sayıda (akıcı), olabildiğince farklı alanda (esnek), oldukça az rastlanan ve yaratıcı güç gerektiren (özgün) düşünceleri ortaya çıkartmak amacıyla hazırlanmış olan bir testtir. Okul öncesinden, üniversiteye kadar her yaş grubuna uygulanabilmektedir. T.Y.D.T 'deki sözel A ve B formları yedi etkinlikten oluşmaktadır.

İlk üç etkinlik testin ilk sayfasında verilen resimle ilgilidir. Burada önce resimdeki olay hakkında sorular sorulması (Etkinlik 1) ,daha sonra resimdeki olayın nedenlerinin tahmin edilmesi (Etkinlik 2) ve resimdeki olayın sonuçlarının tahmin edilmesi (Etkinlik 3) istenilmektedir.

Bu etkinliklerdeki puanlanabilir yanıtların sayısı düşüncede akıcılığı belirlemektedir Olayların, neden ve sonuçlarının yer aldığı alan ya da kategorilerin sayısı da düşüncede esnekliğin ölçütünü oluşturmaktadır. Bu soruların neden ve sonuçlarının yanıt olarak zihinsel bir sıçramayı gerektirmesi, bilinen ve alışılmışın dışında olması da düşüncede özgünlüğün (orijinallik) ölçütüdür.

Etkinlik 4 'te Verilen resim ve bilgiler ışığında en ilginç ve alışılmamış bir "ürün geliştirme"si istenmektedir. Bu etkinlik bireydeki yaratıcı yeteneğin bilinmeyen yönlerinin ortaya çıkmasına yardım etmektedir. Bu etkinlikte ınıf geliştirme, kitaplık geliştirme, reklam sloganı, afiş geliştirme...gibi, Osborn ve Parnes'den alınan teknikler kullanılmaktadır. (Sungur,1992).

Etkinlik 5 "Alışılmamış Kullanımlar " dır. Günlük yaşamımızda kullandığımız nesnelerin alışılmış kullanımlarının dışında bir yerlerde kullanılması istenmektedir. Bu test, bireyin belli nesnelerin kullanımında düşünsel katılımı aşmadaki yaratıcılığını ortaya koymaktadır (Sungur,1992). Örneğin; diş fırçasını nerelerde kullanırsınız ?

Tuğlaları veya briketleri nerelerde kullanırsınız ? Varsayın ki size üç şey verildi. Bir elbise düğmesi,kalemtırış ve cetvel. Daha sonra sizden bunlardan birisini geri vermeniz istendi. Diğer iki nesne ile ilgili neler yapabilirsiniz ? Nasıl ?...gibi.

Torrance' e göre (1970) yaratıcı düşüncenin temelinde şu soru tipleri bulunmaktadır;

- Hipotetik , Analiz ve Sentez yeteneğini geliştiren sorular
- Yakınsak ve ıraksak düşünme gerektiren sorular
- Açık uçlu ve yeniden tanımlamayı gerektiren sorular
- Doğru- yanlış sorular
- Değerlendirmeyi gerektiren sorular (Akt. Sungur, 1992).

Etkinlik 6 'da yukarıdaki gibi bireyi düşünmeye yönelten “Alışılmamış sorular”dan meydana gelmektedir. Örneğin, karton kutularla veya tuğlalarla ilgili olarak, başkalarının merakını ve ilgilerini çekebilecek, farklı yanıtlar gerektirebilecek sorular sorunuz ...gibi.

Son etkinlik olan 7. Etkinlik, bireyin alışılmamış bir durum ya da olayla karşılaşması durumunda olası sonuçları ve bilinmeyen yeni çıktılarını üretmesiyle ilgili olan “Sadece düşünün ve varsayın” etkinliğidir. Bu etkinlikte birey başarılı olabilmek için olasılıklarla oynayabilmeli ve sonuçta neler olup biteceğini tahmin etmelidir. Örneğin, bulutlar yeryüzüne bir ip ile bağlanmış olsaydı, gölgelerimiz gerçek olsaydı, film izlerken olayların içerisine düşseydik... Bu durumlarda neler ortaya çıkabilir hangi sonuçları doğururdu ?

3.3.1.2.Torrance Yaratıcı Düşünme Testi'nin Uygulaması ve Puanlaması

Araştırmada ön test olarak T.Y.D.T Sözel A, son test olarak da T.Y.D.T Sözel B formları kullanılmıştır. Testler araştırmacı tarafından öğrencilere dağıtılmıştır. Altmış dakikalık süre içerisinde , araştırmacı gözetiminde, testlerin yanıtlanması istenmiştir. Puanlama işlemi, test puanlama yönergesine göre araştırmacı tarafından yapılmıştır. Ayrıca, son test testlere verilen yanıtların Akıcılık alt ölçeği boyutunun puanlaması

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından açılan, 1999 yılı İngilizce Hizmet İçi Eğitim Kursu'na katılan öğretmenler tarafından yapılmıştır.

Puanlama işleminde Torrance'nin; Öğrenilmişliğin, alışılmış olanın ötesinde, bilinen ve basit yanıtlardan uzak, çağrışım gerektiren yanıtlar olarak tanımladığı, "Yaratıcı Güç" kavramına dikkat edilmiş ve uyulmuştur. Torrance, bu kavrama puanlayıcının egemen olması gerektiğini, puanlamanın geçerlik ve güvenilirliğini düşüren faktörün, yanıtların puanlayıcının kişisel beklentilerini desteklemeyen yanıtlardan doğduğunu belirtmektedir (Torrance, 1966).

Araştırmacı T.Y.D.T'nin puanlaması ve değerlendirilmesi konusunda , testi Türk kültürüne göre yeniden uyarlayıp kullanan, Kocaeli Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nuray Sungur'dan bir haftalık kurs almıştır. Öğrencilerin yanıtlarındaki Akıcılık, Esneklik ve Özgünlük faktörlerini değerlendirmek için T.Y.D.T. sözel A ve B formlarına verilen yanıtların her biri ayrı maddeler halinde 7x10 cm² 'lik kartlara işlenmiştir. Benzer yanıtlar bir araya getirilerek frekansları hesaplanmıştır. T.Y.D.T. orijinalindeki puanlama ilkeleri ve Türk kültürü için hazırlanan puanlama kitapçığı ışığında, frekansları hesaplanan yanıtlar puanlanıp değerlendirilmiştir.

3.3.1.3. Torrance Yaratıcı Düşünme Testi' nin Güvenirliği ve Geçerliği

Torrance (1966), güvenilirlik çalışması kapsamında, iki hafta arayla aynı testi tekrar uygulayarak .50 ile .93 arasında değişen sonuçlar elde etmiştir. Üç yıl arayla yaptığı uygulamalarda ise .35 ile .73 arasında değişen korelasyon bulmuştur .

Bir başka güvenilirlik çalışması ise; Torrance Yaratıcı Düşünme Testi'nin puanlaması konusunda deneyimli ve deneyimsiz sınıf öğretmenlerine 25 adet test değerlendirilmiştir. Öğretmenler puanlama işlemini, yalnızca test puanlama yönergesini okuyarak yapmışlardır. Puanlama sonunda şekilsel formun güvenilirlik katsayısı; özgünlük için .88, Akıcılık için .96 olarak bulunmuştur. Sözel kısım için elde edilen güvenilirlik katsayısı ise, özgünlük için .94, akıcılık için .99 olarak bulunmuştur (Torrance, 1974).

Geçerlik çalışmalarında ise, Torrance testlerinin yapı geçerliğinden çok halihazırdaki (concurrent) geçerliğinden söz edilmektedir. Wallace'nin yaptığı iki araştırmada, yaratıcı düşüncenin popüler örneklerinden olan tezgahlar üzerinde T.Y.D.T. uygulanmıştır. Satış puanlarında çeyrek sapmanın altında ve üstünde etkinlik gösterenler, personel müdürü ve en az üç yıl deneyimli, 30 yaşındaki deneklerle yapılan çalışmada, kumaş ve eşarp servisi tezgahlarının puanları diğerlerinden anlamlı biçimde farklı çıkmıştır (Sungur, 1992).

Aynı aracı kullanan Sungur (1992), araştırmasında puanlamaların birincisi için İstanbul Üniversitesi Edebiyat fakültesi son sınıf öğrencilerinden yardım almıştır. Daha sonra ikinci puanlama ile yapılan korelasyon hesaplamalarında Torrance'nin elde ettiği değerlere yakın (.85 - .90) korelasyon katsayıları elde etmiştir.

Araştırma kapsamında güvenilirlik çalışması olarak, ön test ve son testler iki ay arayla, araştırmacı tarafından ikinci defa puanlanıp aralarındaki korelasyona bakılmıştır (Tablo3.4.).

TABLO 3.4. Birinci ve ikinci puanlamalar arasındaki korelasyon katsayıları

Alt ölçekler		Gruplar	r
Ön test	Akıcılık	Kontrol	.93
		Deney	.94
	Esneklik	Kontrol	.94
		Deney	.93
	Özgünlük	Kontrol	.93
		Deney	.95
Son test	Akıcılık	Kontrol	.97
		Deney	.98
	Esneklik	Kontrol	.95
		Deney	.96
	Özgünlük	Kontrol	.96
		Deney	.98

** Tüm değerler $p = .000$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 3.4.' de görüldüğü gibi, birinci puanlama ve ikinci puanlama arasındaki korelasyon katsayılarında .93 ile .98 arasında değişen değerler elde edilmiştir. Ayrıca ikinci bir güvenilirlik çalışması olarak, deney grubu sontest Akıcılık alt ölçeğine verilen yanıtlar öğretmenler tarafından değerlendirilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından açılan, 1999 yılı İngilizce Hizmet İçi Eğitim Kursu'na katılan öğretmenlerden 25 kişi rastlantısal olarak seçilmiş, puanlama konusunda açıklamalar yapılmış ve testler bu öğretmenler tarafından puanlanmıştır (Tablo 3.5.). Torrance Yaratıcı Düşünme Testlerinin zorluğundan dolayı, alt ölçekler içerisinde puanlaması en kolay olan Akıcılık boyutu seçilip öğretmenlere puanlatılmıştır.

TABLO 3.5. Deney grubu son test Akıcılık alt ölçeğinin birinci, ikinci ve üçüncü puanlamaları arasındaki korelasyon katsayıları

PUANLAR	STAP 1 (r)	STAP 2 (r)	STAP 3 (r)
STAP 1	1,00	,98	,81
STAP 2	,98	1,00	,81
STAP 3	,81	,81	1,00

** Tüm değerler P = .000 düzeyinde anlamlıdır.

STAP 1: Son Test Akıcılık Puanlarının, birinci puanlaması

STAP 2: Son Test Akıcılık Puanlarının, İki ay sonra yapılan ikinci puanlaması

STAP 3: Son Test Akıcılık Puanlarının, Öğretmenler tarafından yapılan üçüncü puanlaması

Tablo 3.5.'de görüldüğü gibi, birinci puanlama ile ikinci puanlama arasında .98, öğretmenler tarafından yapılan puanlama ile birinci puanlama arasında .81, yine aynı puanlama ile iki ay sonra yapılan puanlama arasında ise .81 Korelasyon katsayıları bulunmuştur. Araştırmada kullanılan ölçme aracı sözel bir testtir. Bu tip testlerde puanlamacının puanlama sırasındaki psikolojik durumu puanlamayı etkileyebilmektedir. Bu yüzden iki ay sonra ikinci bir puanlama yapılmıştır. Diğer taraftan birden fazla kişinin puanlamalarını karşılaştırmak amacıyla son test akıcılık puanları üçüncü defa puanlanmıştır.

3.3.2. Kişisel Bilgi Formu

Öğrenciler hakkında kişisel bilgi edinmek için “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Bu form hazırlanırken, daha önce Sungur (1992) tarafından kullanılan “Kişisel Bilgi Formu ”ndan yararlanılmıştır. Bu formda öğrenciyi, yakın çevresini ve sosyo ekonomik düzeyini tanımaya yönelik sorulara yer verilmiştir.

3.4. Yaratıcı Sorun Çözme Programı

Yaratıcı sorun çözme programı, yaratıcılığı geliştirmek amacıyla uygulanan Alex Osborne 'nin “ Beyin Fırtınası ” (Brain Storming) tekniğinin diğer tekniklerle desteklenerek zenginleştirilmiş ve yeniden programlanmış biçimidir. Hemen her konuya uyarlanan bu program,T.Y.D.T.'nin alt testlerinde bulunan yetenekleri geliştirecek bir dizi teknik ve programlardan oluşmaktadır. Ayrıca bu program, 142 ayrı incelemede diğer programlardan daha başarılı bulunmuştur . Bu programın amacı ; Öğrencinin,

1. Yeteneklerini tanıyıp,kendine güvenmesine,
2. Yaratıcılığını ortaya koymasına,
3. Yaratıcı olmaya motive olmasına,
4. Değişikliklere açık olmasına,
5. Yaşamın sorunlarına karşı daha duyarlı olmasına,
6. Yaşamın her alanında yaratıcılığın önemli olduğuna inanmasına,
7. Çevresindeki sorunların farkına varıp, onları çözmeyi ve daha sonra

da geliştirmeyi düşünmesine,

8. Sorunları çözecek, nitelikçe yüksek ve özgün fikirler geliştirmede yetenekli olmasına, yardım etmektir (Torrance, 1978 ; akt. Sungur,1992).

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, Yaratıcı Sorun Çözme Programı'ndaki amaç; sorun çözenin en kritik aşamalarından birisi olan soruna, sebeplerine ve olası çözüm yollarına ilişkin denence geliştirmeyi vurgulamak ve bu aşamada bireyin olabildiğince iraksak düşünmesini sağlayacak koşullar üzerinde durmaktır. (Sungur,1992). Yaratıcı Sorun Çözme Programı 12 etkinlikten oluşmaktadır (Bakınız EK-1).Bu etkinliklerin hazırlanmasında Prof. Dr. Nuray Sungur'un geliştirdiği, İstanbul ve Kocaeli'ndeki değişik ilköğretim okullarda uygulaması yapılan “yaratıcı okul, düşünen sınıf” isimli çalışmasındaki etkinlikler temel alınmıştır. Bu etkinlikler, programın uygulanacağı okulun sosyo – ekonomik düzeyi ve sınıfın yaş

özellikleri de dikkate alınarak yeniden düzenlenmiştir. Hazırlanan bu program, araştırma danışmanına ek olarak, program geliştirici Sungur ve iki çocuk gelişimi uzmanına inceletilip son şekli verilmiştir.

Etkinliklerin uygulanması yaklaşık 3 ay gibi bir sürede, 120 ders saatinde yapılmıştır. Program, eğitim-öğretim kurumlarındaki 1997-1998 yılı II. Yarıyılın başlamasıyla birlikte, her gün son iki ders saatinde uygulanmıştır.

3.5. Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılacak ön testler (sözelA), Y.S.Ç.P uygulanmadan önce verilip değerlendirilmiştir. Deney grubunun araştırmacının kendi sınıfı olması ve ders anlatımı sırasında Y.S.Ç.P'den etkileneceği düşünülerek, ön testler tez danışmanının denetiminde uygulanmıştır. Son testler (sözel B) Y.S.Ç.P uygulandıktan sonra verilip değerlendirilmiştir. Kişisel bilgi formları bir ders saatinde dağıtılıp öğrencilerce doldurulmuştur.

3.6. Verilerin Analizi

Uygulanan testler, Torrance Yaratıcı Düşünme Testleri puanlama rehberine uygun olarak verilen yanıtların frekanslarına ve yüzdelere bakıldıktan sonra puanlanmıştır. Daha sonra ortalama ve standart sapmalarına bakılıp, t testi analizi yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

İlköğretim ikinci sınıf öğrencilerinin yaratıcılık düzeylerine Yaratıcı Sorun Çözme Programının etkisinin sınındığı araştırmanın bu bölümünde, geliştirilen denenceler doğrultusunda elde edilen bulgular üzerinde durulacaktır.

Yaratıcı Sorun Çözme Programı, Torrance Yaratıcı Düşünme Testi'nin alt testlerinde yer alan yetenekleri geliştirecek bir dizi teknik ve diğer programlardan alınan örnekler ve bunlardan esinlenilerek hazırlanan etkinliklerden oluşmaktadır. Yaratıcı Sorun Çözme Programı'nın amaçları ve içeriğine ilişkin açıklamalar EK- 1' de yer almaktadır. Araştırmada, YSCP' nin etkililiğini sınamak üzere geliştirilen denenceler ve bu denencelere ilişkin bulgular aşağıda sırasıyla verilmiştir.

4. 1. Birinci Denenceye İlişkin Bulgular

Denence 1- " Yaratıcı Sorun Çözme Programı Uygulanan deney grubunun ön test ve son test puanları arasında ; Akıcılık, Esneklik ve Özgünlük alt ölçeği puanları açısından, son test puanları lehine anlamlı farklar vardır " .

Bu denenceyi test etmek için, YSCP' nin uygulandığı deney grubunun TYDT Akıcılık ,Esneklik ve Özgünlük alt ölçeklerinden almış oldukları ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını saptamak amacıyla eşli gruplar t testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.1.' de sunulmuştur.

Tablo 4.1. :Deney Grubundaki Öğrencilerin Akıcılık,Esneklik ve Özgünlük alt ölçeklerinden aldıkları Öntest ve Sontest Puanlarına İlişkin t Testi Sonuçları .

Alt ölçekler	Puanlar	N	\bar{x}	SS	t	P
Akıcılık	Ön test	25	13.40	4.24	13.60	0.001
	Son test	25	30.44	8.01		
Esneklik	Ön test	25	11.60	3.30	.56	0.576
	Son test	25	11.92	2.43		
Özgünlük	Ön test	25	13.84	3.43	12.77	0.001
	Son test	25	28.24	6.92		

Tablo 4. 1.' de görüldüğü gibi Yaratıcı Sorun Çözme Programı uygulanan deney grubunun TYDT Akıcılık ve Özgünlük alt ölçeklerinden almış olduğu ön test ve son test puanları arasında $p < .001$ düzeyinde anlamlı farklar çıkmıştır. Çizelge 4.1.' den de anlaşılacağı gibi bu farkın sontest puanlarındaki ortalamaların yüksekliğinden kaynaklandığı söylenebilir. Deney grubunun TYDT Esneklik alt ölçeğinden almış olduğu , ön test ve son test puanları arasında ise anlamlı bir fark bulunamamıştır ($P > 0.05$). Birinci denence, Akıcılık ve Özgünlük alt ölçeklerinde doğrulanmış, ancak Esneklik alt ölçeğinde doğrulanamamıştır.

4. 2. İkinci Denenceye İlişkin Bulgular

Denence 2- " Yaratıcı Sorun Çözme Programı Uygulanan deney grubu ile kontrol grubunun son test puanları arasında ; Akıcılık, Esneklik ve Özgünlük alt ölçeği puanları açısından, deney grubu lehine anlamlı farklar vardır " .

Bu denenceyi test etmek için, YSCP' nin uygulandığı deney grubu ile kontrol grubunun TYDT Akıcılık ,Esneklik ve Özgünlük alt ölçeklerinden almış oldukları son test puanları arasında anlamlı farklar olup olmadığını saptamak amacıyla bağımsız gruplar t testi analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.2.' de sunulmuştur.

Tablo 4.2. : Deney Grubu ile Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Akıcılık, Esneklik ve Özgünlük Alt Ölçeklerinden Aldıkları Sontest Puanlarına İlişkin t Testi Sonuçları .

Alt ölçekler	Gruplar	N	\bar{x}	SS	t	P
Akıcılık	Kontrol	25	13.28	4.13	9.51	0.001
	Deney	25	30.44	8.01		
Esneklik	Kontrol	25	11.32	2.99	.77	0.441
	Deney	25	11.92	2.43		
Özgünlük	Kontrol	25	14.20	3.93	-8.81	0.001
	Deney	25	28.24	6.92		

Tablo 4.2.' de görüldüğü gibi, Yaratıcı Sorun Çözme Programı uygulanan deney grubu ile kontrol grubunun TYDT Akıcılık ve Özgünlük alt ölçeklerinden almış oldukları son test puanları arasında $p < .001$ düzeyinde anlamlı farklar çıkmıştır. Çizelge 4.2. ' den de anlaşılacağı gibi bu farkların deney grubu son test puanları ortalamalarının yüksek olmasından kaynaklandığını söylenebilir. Deney ve kontrol gruplarının TYDT Esneklik alt ölçeğinden almış oldukları son test puanları arasında ise anlamlı bir fark bulunamamıştır ($P > 0.05$). İkinci denence, Akıcılık ve Özgünlük alt ölçeklerinde doğrulanmış, ancak Esneklik alt ölçeğinde doğrulanamamıştır.

4. 3. Üçüncü Denenceye İlişkin Bulgular

Denence 3- " Kontrol grubunun ön test ve son test puanları arasında ; Akıcılık, Esneklik ve Özgünlük alt ölçeği puanları açısından, anlamlı farklar yoktur " .

Bu denenceyi test etmek için, kontrol grubunun TYDT Akıcılık ,Esneklik ve Özgünlük alt ölçeklerinden almış oldukları ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını saptamak amacıyla eşli gruplar t testi analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.3. ' de sunulmuştur.

Tablo 4.3. : Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Akıcılık, Esneklik ve Özgünlük Alt Ölçeklerinden Aldıkları Öntest ve Sontest Puanlarına İlişkin t Testi Sonuçları .

Alt ölçekler	Puanlar	N	\bar{x}	SS	t	P
Akıcılık	Ön test	25	13.08	3.97	.27	0.783
	Son test	25	13.28	4.13		
Esneklik	Ön test	25	11.04	3.04	.52	0.602
	Son test	25	11.32	2.99		
Özgünlük	Ön test	25	13.36	3.09	1.43	0.164
	Son test	25	14.20	3.93		

Tablo 4.3. 'de görüldüğü gibi kontrol grubunun TYDT Akıcılık, Esneklik ve Özgünlük alt ölçeklerinden almış olduğu ön test ve son test puanları arasında anlamlı farklar bulunamamıştır ($P > 0.05$). Üçüncü denence, Akıcılık, Esneklik ve Özgünlük alt ölçekleri açısından doğrulanmıştır.

4.4. Dördüncü Denenceye İlişkin Bulgular

Denence 4 - " Yaratıcı Sorun Çözme Programı uygulanan deney grubu ile kontrol grubundaki öğrencilerin ; Akıcılık, Esneklik ve Özgünlük alt ölçeklerinden aldıkları son test puanlarından, ön test puanlarının çıkarılmasıyla elde edilen erişim puanları açısından, deney grubu lehine anlamlı farklar vardır " .

Bu denenceyi test etmek için, YSCP' nin uygulandığı deney grubu ile kontrol grubunun TYDT Akıcılık , Esneklik ve Özgünlük alt ölçeklerinden almış oldukları erişim puanları arasında anlamlı farklar olup olmadığını saptamak amacıyla bağımsız gruplar t testi analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 4.4.' de sunulmuştur.

Tablo 4.4. : Deney Ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Akıcılık,Esneklik ve Özgünlük Alt Ölçeklerinden Aldıkları Erişi Puanlarına İlişkin t Testi Sonuçları .

Alt ölçekler	Gruplar	N	\bar{x}	SS	t	P
Akıcılık	Kontrol	25	.20	3.59	11.66	.001
	Deney	25	17.04	6.26		
Esneklik	Kontrol	25	.28	2.65	.05	.959
	Deney	25	.32	2.82		
Özgünlük	Kontrol	25	.84	2.92	0.67	.001
	Deney	25	14.40	5.63		

Tablo 4.4.' de görüldüğü gibi,Yaratıcı Sorun Çözme Programı uygulanan deney grubu ile kontrol grubunun TYDT Akıcılık ve Özgünlük alt ölçeklerinden almış oldukları erişiş puanları arasında $p < .001$ düzeyinde anlamlı farklar çıkmıştır. Tablo 4.4.' den de anlaşılacağı gibi bu farkların deney grubu erişiş puanları ortalamalarının yüksek olmasından kaynaklandığı görülmektedir. Deney ve kontrol gruplarının TYDT Esneklik alt ölçeğinden almış oldukları erişiş puanları arasında ise birinci ve ikinci denencede olduğu gibi, anlamlı bir fark bulunamamıştır. Dördüncü denence, Akıcılık ve Özgünlük alt ölçeklerinde doğrulanmış, ancak Esneklik alt ölçeğinde doğrulanamamıştır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

İlköğretim ikinci sınıf öğrencilerinin yaratıcılık düzeylerine, Yaratıcı Sorun Çözme Programı'nın etkisinin sınındığı araştırmanın bu bölümünde, elde edilen bulgular, tartışılıp yorumlanmıştır.

Yaratıcı Sorun Çözme Programı'nın uygulandığı deney grubu ile kontrol grubunun yaratıcılık düzeyleri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla , Torrance Yaratıcı Düşünme Testi Akıcılık, Esneklik ve Özgünlük alt ölçeklerinden alınan son test puanlarından, ön test puanlarının çıkarılmasıyla elde edilen eriş puanları üzerinde bağımsız gruplar t - testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda deney ve kontrol grupları arasında, TYDT Akıcılık ve Özgünlük alt ölçeklerinden alınan puanlar açısından deney grubu lehine anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir (Tablo 4.4.). Bununla birlikte, yine yapılan t - testleri sonucunda, deney ve kontrol gruplarının TYDT Akıcılık ve Özgünlük alt ölçekleri son test puanları arasında deney grubu lehine (Tablo 4.2), deney grubu TYDT Akıcılık ve Özgünlük alt ölçekleri ön test ve son test puanları arasında ise son test lehine (Tablo 4.1.) anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte, Torrance Yaratıcı Düşünme Testi Esneklik alt ölçeğinden alınan puanlara bakıldığında (Tablo 4.1. , 4.2. , 4.4.) deney ve kontrol grupları eriş puanları, deney ve kontrol grupları son test , deney grubu ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farkın ($p > .05$) olmadığı görülmektedir.

Deney ve kontrol gruplarının TYDT Akıcılık ve Özgünlük alt ölçeklerinden almış oldukları ön test puanları arasında farkın olmayıp da, son test puanlarında deney grubu lehine anlamlı bir farkın olması grupların birbirinden farklılaştıklarını göstermektedir. Deney grubuna uygulanan Yaratıcı Sorun Çözme Programı'nın, öğrencilerin yaratıcılıklarının Özgün ve Akıcı düşünme boyutlarını yüksek düzeyde etkilediği söylenebilir. Deney ve Kontrol gruplarının TYDT Esneklik alt ölçeği puanları arasında anlamlı bir farkın olmaması ise, grupların birbirinden farklılaşmadıkları ve

Yaratıcı Sorun Çözme Programı'nın öğrenci yaratıcılıklarının Esneklik boyutuna bir etkide bulunamadığı şeklinde yorumlanabilir.

Yaratıcı Sorun Çözme Programı 120 saatlik bir süreyle 12 haftada uygulanmıştır. Çalışmanın alt sosyo- ekonomik düzeydeki bir okulda yapılması, uygulamada araç-gereç sorunu yaşanmasına neden olmuştur. Bu da , değişik şekillerde çözülmeye çalışılmıştır. Örneğin , program uygulanırken renkli elışı kağıtları yerine gazetelerin renkli sayfaları kullanılmış, hazır oyun hamuru almak yerine oyun hamuru malzemeleri sınıfa getirilip hamur sınıfta yoğurulup öğrencilere dağıtılmış, bazen de oyun hamuru yerine çamur kullanılmıştır. Diğer taraftan okul civarındaki esnafla iletişim kurulup bu konuda gerekli yardımlar alınmış, kullanmadıkları artık materyalleri okula göndermeleri sağlanmıştır. Eczaneden ilaç kutuları, tuvalet kağıdı ruloları, pamuk; marangozdan yapıştırıcı, boya, tahta parçaları; tuhafiyeden kumaş parçaları, kurdelalar...vb. alınmıştır. Kullanılacak materyallerin temin edilmesinin güç olduğunun farkında olan öğrencilerin malzeme kullanımı konusunda oldukça tasarruflu davrandıkları, artan malzemeleri arkadaşlarıyla paylaştıkları ve dolaylı olarak öğrenciler arasındaki iş birliğinin de arttığı gözlenmiştir. Bu yüzden bu tip programların alt sosyo-ekonomik düzeydeki bölgelerde bulunan okullarda uygulanması güç ama imkansız da değildir. Programın ilk aşamalarında birbirine bakıp bir şeyler yapma ya da, yanlış yapmaktan korkma davranışlarının yüksek düzeyde olmasına karşın, program uygulamasının sonlarına doğru bu davranışlarında azalma görülmüştür. Burada etkinlikler sırasında sürekli olarak, öğrencileri cesaretlendirmek için verilen “ Yaptığınız her şey doğrudur, ama yeterki size ait olsun yanlış yapmaktan korkmayın” mesajının önemi de çok büyüktür. Çünkü öğrenci ilk çalışmalarda kendini sınavdaymış gibi hissediyor ve başarısız olmaktan korkuyordu, mesajı aldıktan sonra daha rahat çalışıp, daha fazla üretiyordu. Neden yanlış yapmaktan korkuyorsunuz ? diye sorduğumda, öğretmenim yanlış yaparsak sınıfta kalırızvs. gibi yanıtlar alınmıştır. Buna bağlı olarak öğrencilerde sınav kaygısının çok küçük yaşlarda başladığı ve bunun da öğrencilerin yaratıcılık düzeylerini etkilediği söylenebilir. Klasik Eğitim Programı uygulandığı sırada başarısız ya da içe kapanık olan öğrencilerin, YSÇP uygulamaları sırasında daha olumlu ve aktif oldukları gözlenmiştir. Bununla birlikte, programın meslek tanıma aşamaları için sınıfa gelen misafirlere sorulan sorular da ilk etapta mesleki sorulardan çok, kişinin kendisi ile ilgili (Nerelisiniz ?, kaç yaşındasınız ?,

hangi takımı tutuyorsunuz ?, ...vb.) sorular olsa da, yine programın uygulama aşamaları ilerledikçe mesleği tanımaya yönelik sorularda artış gözlenmiştir. Uygulamalar başladıktan sonra, sınıfta gürültü yapma ve öğretmene soru sorma oranı da artmıştır. Öğrencilerin bilimsel çalışmalara oranla sanat ağırlıklı çalışmalarda daha istekli ve daha başarılı oldukları gözlenmiştir. San (1985) bu konuda, kurumsallaşmanın yaratıcılığı öldürdüğü ve öğrencilere özgü olanın bulunması, öğrencilerin yaratıcılıklarının geliştirilmesi ve pekiştirilmesi için, onları sanatsal alanlara yöneltmek ve iyi bir sanat eğitimi verme gerekliliğini vurgulamaktadır. Diğer taraftan, çocuklukta yaratıcı oyunların, yaratıcı düşüncenin yükselen, değişen ya da, sabit durmlarını belirlemede önemli rolü vardır. Kişinin ilk zamanlarda kendisi ve dünyası ile ilgili öğrendiği şeyler bilimsel ve estetik buluşların kaynağıdır. Birçok dahinin çocukluklarındaki mistik duyuya olan ilgileri ve doğa bilinçleri yaratıcılıklarında etkili olmuştur (Singer 1998). Sanat ağırlıklı çalışmalarda başlangıcında öğrenciler dersten çok, oyun havası içerisindeydi , hatta bazen kendini kaptıranlar öğretmenim ne zaman ders yapacağız ? Ne olur, bu oyunları biraz daha oynayabilir miyiz ? diye sorular sormaktaydı. Bu yüzden okul öncesi eğitim ve ilköğretim kademelerinde dersler mutlaka “somuttan soyuta ” ilkesine bağlı olarak, oyunlaştırılarak işlenmeli ve öğrenciler ilgi alanları dışındaki konuları öğrenmeye zorlanarak yaratıcılıkları yokedilmemelidir.

Açıkgöz (1992) sosyo ekonomik düzeyi düşük öğrencilerin kültürel işbirliğine dayalı çalışmalara yatkın olduklarını ve bu düzeyde yapılan çalışmalarda daha etkili olduklarını belirtmektedir. Araştırmanın alt sosyo ekonomik düzeyde bulunan bir bölgede yapılması , Yaratıcı Sorun Çözme Programı'nın etkililiğini arttırmış olabilir. Yaşanan kültürel düzeye göre uyarlamalar yapılan TYDT sözel A ve B puanlama kitapçıklarına verilen yanıtlar incelendiğinde, yaşanan sosyo-ekonomik düzeyin ve kullanılan dilin özellikleri, kırsal - kentsel ile geleneksel-çağdaş arasındaki çelişkiler görülebilir. Araştırma grubunun bu özelliklerinin TYDT Akıcılık ve Özgünlük puanlarının yükselmesinde etkili oldukları söylenebilir. Yaratıcı Sorun Çözme Programı'nın Uygulandığı araştırmada yüksek düzeyde artış gösteren puanların Akıcılık ve Esneklik puanlarının olması programın daha çok sözel etkinliklere ve sözel ilişkilerde özgünlüğe dayalı olmasından kaynaklanmış olabilir. Ancak , üç alt ölçekten alınan puanların aritmetik ortalamaları arasında, Esneklik alt ölçeği puanlarının en düşük ortalamaya sahip olması ise; dinsel ve ahlaki tabulara, aile yapısına, politik

doğmalara ve cinsiyete ilişkin rollere bağlanabilir. Sungur (1988), Torrance Yaratıcı Düşünme Testleri Sözel (A) ve (B) formlarını kullandığı araştırmasında, üç alt ölçekten alınan puanlar arasında anlamlı farklar bulunmasına karşın, en düşük puanların Esneklik puanları olduğu görülmüştür. Sarı (1997), lise yöneticilerinin sorun çözümedeki yaratıcılıklarını incelediği araştırmasında TYDT' nin Akıcılık ve Özgünlük boyutlarının kıdeme göre anlamlı farklılık gösterdiği, Esneklik boyutunun anlamlı farklılık göstermediği sonucunu bulmuştur. Kandır ve Mangır (1998), sokakta çalışan ve çalışmayan 12-14 yaş grubundaki erkek çocuklarının yaratıcılıklarını incelemişler, çocukların yaratıcılıklarında, yaş, sokakta çalışma durumu, eğitim durumu, kardeş sayısı, arkadaş gruplarının bulunma durumu önemli olmakta iken; geleceğe yönelik düşünülen konuların, anne ve baba yaşlarının, anne ve baba eğitim durumlarının, baba mesleklerinin, çocukların yaptıkları işlerin, çalışma nedenlerinin ve çalışma sürelerinin yaratıcılığa etkisinin anlamlı olmadığını saptamışlardır.

Torrance (1970), ilköğretim üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıflarda, bir dil bilen ve iki dil bilen çocukların yaratıcı işlevlerini incelemiştir. Akıcılık ve Esneklik yönünden bir dil bilenlerin, Özgünlük yönünden ise iki dil bilenlerin lehine anlamlı farklar olduğunu bulmuştur. Harrison ve arkadaşları (1981), farklı sosyo-ekonomik düzeylerden, modern ve klasik sınıflarda eğitim gören ilköğretim 1. , 3. ve 5. Sınıf öğrencilerinin yaratıcılık güçlerini karşılaştırmıştır. Modern sınıflarda eğitilmenin, özellikle şekilsel yaratıcılığı , geleneksel sınıflardan daha fazla arttırdığı sonucunu bulmuştur. Bu bağlamda araştırma bulgularının literatüre uygun olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, araştırma süreci sonunda elde edilen bulgular, Yaratıcı Sorun Çözme Programı'nın, öğrencilerin yaratıcılıklarının Akıcılık ve Özgünlük boyutları açısından etkili olduğunu, Esneklik boyutu açısından ise etkili olmadığını ortaya koymuştur. Diğer taraftan, 50 kişilik bir araştırma grubundan elde edilen bulguların, yaratıcılık düzeyleri için kesin bir ölçüt olması mümkün değildir. Ancak bu çalışmanın ilköğretim çağındaki çocukların yaratıcılık düzeylerini belirlemede ve yaratıcılıkla ilgili geliştirilen programların etkililiğini ölçmede, eğitimcilere genel bir fikir vermesi açısından yararlı olabileceği düşünülmüştür.

BÖLÜM VI

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

İlköğretim ikinci sınıf öğrencilerinin yaratıcılık düzeylerine, Yaratıcı Sorun Çözme Programı'nın etkisinin sınındığı araştırmanın bu bölümünde, elde edilen bulgulardan ortaya çıkan sonuçlar üzerinde durulmuş ve bu doğrultuda öneriler getirilmiştir.

6.1. Sonuçlar

Bu araştırmayla elde edilen sonuçlar, denenceler doğrultusunda aşağıda yer almaktadır :

1. Yaratıcı Sorun Çözme Programı uygulanan deney grubunun ön test ve son test puanları arasında; Akıcılık ve Özgünlük alt ölçeği puanları açısından, son test puanları lehine anlamlı farklar görülmüştür. Ancak, Esneklik alt ölçeği puanları açısından, son test puanları lehine anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu yüzden birinci denence Akıcılık ve Özgünlük boyutları açısından doğrulanmış, fakat Esneklik boyutu açısından doğrulanmamıştır.

2. Yaratıcı Sorun Çözme Programı'nın uygulandığı deney grubu ile kontrol grubunun son test puanları arasında; Akıcılık ve Özgünlük alt ölçeği puanları açısından, deney grubu lehine anlamlı farklar görülmüştür. Ancak, Esneklik alt ölçeği puanları açısından, deney grubu lehine anlamlı bir fark görülmemiştir. Bu yüzden ikinci denence, Akıcılık ve Özgünlük boyutları açısından ile doğrulanmış, fakat Esneklik boyutu açısından doğrulanmamıştır.

3. Kontrol grubunun ön test ve son test puanları arasında; Akıcılık, Özgünlük ve Esneklik alt ölçeği puanları açısından, anlamlı bir fark görülmemiştir. Üçüncü denence doğrulanmıştır.

4. Deney ve kontrol grubuna uygulanan ön test puanlarının son test puanlarından çıkarılmasıyla elde edilen erişki puanları açısından, Akıcılık ve Özgünlük alt ölçeklerinde , deney grubu lehine anlamlı bir farklılık görülmüştür. Ancak, Esneklik alt ölçeği puanları açısından, deney grubu lehine anlamlı bir fark görülmemiştir. Bu yüzden

ikinci denence, Akıcılık ve Özgünlük altölçekleri açısından doğrulanmış, fakat Esneklik altölçeğinde doğrulanmamıştır.

6.2. Öneriler

Araştırma süreci sonunda elde edilen bulgular çerçevesinde geliştirilen öneriler, " Yaratıcı Sorun Çözme Programı'nın Uygulanmasına İlişkin Öneriler " ve " Bu Konuda Yapılacak Araştırmalara İlişkin Öneriler " alt başlıkları halinde aşağıda verilmiştir.

6.2.1. Yaratıcı Sorun Çözme Programı'nın Uygulanmasına İlişkin Öneriler

1. İlköğretim okullarında, küçük yaşlarda üst düzeyde olduğu bir çok araştırmacı tarafından kabul edilen öğrencilerin yaratıcılık ve sorun çözme becerilerini geliştirici programlara ağırlık verilmelidir. Bu programlar geliştirilirken ve uygulanırken, programın uygulanacağı okullardaki öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyleri dikkate alınıp, belirlenen hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için gerekli önlemler alınmalıdır. Örneğin, araç-gereç yetersizliği, veli ilgisizliği, uygulama salonu veya dersliği...vb. gibi sorunlar.

2. Bireyler için başlangıçtaki eğitim olanakları eşit hale getirilerek, eğitimde yaratıcılığın gelişimi konusundaki farklılık giderilebilir. Bu yüzden, okul öncesi eğitime ağırlık verilerek, okullarda anasınıfı sayıları artırılmalıdır.

3. Öğrencilere düzeylerine uygun olarak bilimsel araştırma yöntemleri öğretilerek derslerde araştırma, deney ve gözlemler yaptırılmalıdır.

4. Resim ve müzik gibi sanat ağırlıklı derslere mutlaka branş öğretmenleri girmelidir. Bu dersler sırasında öğretmen çalışılacak konu ve materyal seçiminde kesinlikle öğrencileri sınırlandırmamalı, sadece rehber olmalıdır.

5. Yaratıcılık ve sorun çözme ile ilgili etkinlikler sadece sanat ve fen derslerinde değil diğer derslerde de yapılabilir. Örneğin Türkçe dersindeki konu dramatize edilebilir, matematik dersinde sayılarla zeka oyunları hazırlanabilir...vs. Bu yüzden öğretmenin yaratıcılığı da önemlidir. Öğretmen yataştirmede ve öğretmenlik mesleği

sırasında bu konunun üzerinde durulmalı, bu konudaki eksikliklerin giderilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

6. Okullarda öğrencilerin daha rahat çalışıp üretebilmeleri için, atölyeler, kütüphaneler, laboratuvarlar, gösteri ve çalışma salonları...vb. açılmalı ve amaçlarına uygun olarak kullanılmalıdır.

7. Torrance Yaratıcı Düşünme Testlerinin puanlamasını daha seri ve daha kısa sürede yapacak bilgisayar programları geliştirilmelidir.

8. Yaratıcı Sorun Çözme Programının uygulamasına ilişkin olarak,

a. Yaratıcılığın, küçük yaşlardaki önemi ve gelişimi konusunda aileler bilgilendirilmelidir.

b. Yaratıcı Sorun Çözme Programı etkinlikleri sırasında, öğrencilere “ yanlış yapmaktan korkmayın, kimseye bakmadan üreteceğiniz her şey doğrudur...vs ” gibi motive edecek, cesaretlendirecek mesajlar verilmelidir.

c. Sorun çözme yöntemi ile eğitimde üniversite, bilimsel araştırma merkezleri, eğitim araçları merkezleri, müze..vb gibi yerlerin gezilmesi, özellikle “ Bilimde Yaratıcılık Etkinlikleri ” açısından çok önemlidir. Alt sosyo-ekonomik düzeydeki ilköğretim okullarında eğitim gören öğrencilerin, gezme ve görme olanakları sınırlıdır. Bundan dolayı, bu tip okullarda eğitsel ağırlıklı gezi, gözlem ve uygulamalara ağırlık verilmelidir.

d. İlköğretimde alt sınıflardaki öğrencilerin kelime hazineleri zayıftır. “Cümle Kurma Etkinliği ” (ek 1) sırasında, öğrencilerin verilen kelimelerin anlamını bilip, bilmediklerine dikkat edilmelidir. Eğer öğrencinin anlamını bilmediği kelime varsa, mutlaka açıklanmalıdır.

e. Dramatizasyon (etkinlik 10) ile ilgili etkinlikler rol yapma yeteneği gerektirmektedir. Bu yüzden, etkinlikler öncesinde piyesler, mini skeçler, doğaçlamalar...vb. gibi öğrenciyi hazırlayıcı çalışmalara yer verilmelidir.

6.2.2. Bu Konuda Yapılacak, Gelecek Araştırmalara İlişkin Öneriler

1. Yaratıcılık ve sorun çözme ile ilgili olarak bir eğitim programı geliştirilip, daha uzun bir süre ve daha geniş örneklem grubu ile, alt ve orta sosyo - ekonomik düzeydeki okullarda uygulanıp sonuçları karşılaştırılabilir.

2. Uygulamalar sonunda deney grubundaki öğrencilerin kendilerini daha rahat ifade ettikleri, derslerde daha etkili ve kararlı oldukları gözlenmiştir. Bu yüzden yaratıcılık ve sorun çözme ile ilgili programların , öğrencilerin kaygı düzeylerine etkisi araştırılabilir.

3. Düşünmenin " Esneklik boyutu ve gelişimi " konusunda araştırmalar yapıp, düşünmenin bu boyutunu olumlu ya da, olumsuz etkileyen faktörler incelenebilir.

4. Akıcılık, Esneklik ve Özgünlük ölçeklerinden hangisinin bireyin yaratıcılığı üzerinde daha etkili olduğu araştırılabilir .

K A Y N A K Ç A

- Açıkgöz, K. Ü. (1992) **İşbirlikli öğrenme : Kuram, araştırma, uygulama.** Malatya : Uğurel Matbaası.
- Aksu, A. (1985). **The effects of method and sex on science achivement logical thinking ability of fifth grade students.**(Basılmamış yüksek lisans tezi). Ankara . Orta Doğu Teknik Üniversitesi
- Anderson, H.H. (1959). **Creativity and its cultivation.**New York : Harper and Brothers Publishers.
- Bachtold, L. M. And Vorley, P. (1986).İmagintion, originality and temperament of preschool children. **Journal of Creative Behavior.** 20 (2), 141- 142
- Binbaşıoğlu, C. (Ağustos 1996). Ezberciliğe yer vermeyen öğretim uygulamaları. **Öğretmen Dünyası**, 200, 26-27
- Bursalıoğlu, Z. (1978). **Eğitim yönetiminde teori ve uygulama.**(3. Baskı) Ankara:A.Ü. Eğitim Bilimleri Fak. Yay.
- Carrel, A. (1993). **Yaratıcı düşünce gücü.** (Çeviren: M. Kalaycıoğlu) İstanbul: Düşünen Adam Yayınları.
- De Bono, E. (1972). **Children solve problems.** London : Penguin press.
- Denel, M. B. (1981). **Temel tasarım ve yaratıcılık eğitimi üzerine bir deneme**(Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara : Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Doğanay, A. (1997). Ders dinleme sırasında bilişsel farkındalıkla ilgili stratejilerin kullanımı. **Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi.** 2 (15),34 - 42

- Erden, M. , Akman, Y. (1996). **Eğitim psikolojisi** . Ankara : Arkadaş yayınevi
- Erden, M. (1997). **Sosyal bilgiler öğretime**. Ankara : Alkım Yayınevi.
- Ertürk, S. (1972). **Eğitimde program geliştirme**. Ankara : Yelkentepe yayınları
- Ertürk, S. (1981). **Diktacı tutum ve demokrasi**. Ankara : Yelkentepe yayınları.
- Fındıkçı, İ. (Haziran 1988). Çocuk ve yaratıcılık. **Yaşadıkça Eğitim**. 3, 13-15
- Getzels J. W. and Jackson, P. W.(1962). **Creativity and intelligence**. New York : Wiley .
- Gökçen, F. Ç. (1997), Okul öncesi çağda yaratıcılık . **Cumhuriyet Bilim ve Teknik**. 526, 6-7 .
- Guilford, J. P.(1959). **Personality**. New York : Mc Graw Hill .
- Halpin, G. and Torrance, E. P. (1974). Relationship between creative thinking and a measure of the creative personality. **Educational and Psychological Measurements**. 34, 75-82
- Haven, G.A. (1965). Creative thought, productivity and the self concept. **Psychological Reports**. 16, 750-752.
- Hızır, N. (1966). Yaratıcılık teorileri ve eğitim. **Araştırma- A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Araştırmaları Dergisi**. (4), 108-128.

- Kabadayı, R. (Mart 1989). Bilimsel eğitim ve gereği . **Öğretmen dünyası**. 111, 32-33 (Mart, 1989).
- Kabadayı, R. (Şubat 1992). Problem çözme süreci, Gereği ve eğitimdeki boyutları. **Öğretmen Dünyası**. 146, 31-33
- Kale, N. (1994). Eğitim ve yaratıcılık. **Yaşadıkça Eğitim**. 37 , 4-6 .
- Kandır, A. , Mangır, M. (1998). Ankara sokaklarında çalışan ve çalışmayan 12-14 yaş grubundaki erkek çocuklarında yaratıcı düşüncenin incelenmesi. **Selçuk Üniversitesi VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi**. 1, 18 - 24 .
- Karasar, N. (1991). **Bilimsel araştırma yöntemleri; Kavramlar , ilkeler , teknikler**. (Dördüncü baskı) Ankara: 3A Araştırma eğitim danışmanlık ltd., Şti.
- Kirst, W; Diekmeyer, U. (1978). **Yaratıcılık eğitimi**. (Çeviren : Fatma s. Aksoy) İstanbul : Evrim Bilimsel Eğitim Araçları A.Ş.
- Lang, R. J. and Ryba, K.A. (1976).The identification of some creative thinking parameters common to the artistic and musical personality. **British Journal of Educational Psychology**. 46, 267- 279
- Mac Donald, J. B. and Rath, J. D. (1964). Should we group by creative abilities ? **Elementary School Journal** . 65, 137-142 .
- Mac Kinnon, D. W. (1962). The nature and nurture of creative talent. **Amerikan Psychologist**. 17 , 485

- Mark, A.R., Albert, R.S. (1990) **Theories of creativity** New Burry Park : Sage Publications.
- Mars, D. (1971). The rol of the middle manager inurturing creativity. **Journal of Creative Behaviour . 5 (4), 270 .**
- Maslow, A.(ed.) (1959). **Creativity in self – Actualizing people.** Michigan State Üniversitesi.
- May, R. (1994). **Yaratma cesareti.** İstanbul : Metis yayınları
- Neill, A. S. (1996). **Bir eğitim mucizesi .** (Çeviren: Güler Dikmen Nalbantoğlu) Adana :Baki kitabevi
- Osborn, F. A. (1963). **Aplied imagination- principle and procedures of creative problem solving .** New-York : Charles Scribner 's Sons .
- Ömeroğlu, E. (1988). Yapıcı ve yaratıcı nesiller yetiştirme. **Eğitim Bilim, 67**
- Ömeroğlu, E. (1986). **Anaokuluna giden 5-6 yaşındaki kız ve erkek çocuklarının zeka ve yaratıcılık seviyeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.**(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi),Ankara : Hacettepe Üniversitesi
- Öncü , T. (1989). **Torrance Yaratıcı Düşünme Testleri ve Wartegg-Biedma Testi aracılığıyla 7-11 yaş çocuklarının yaratıcılığı ve kişilik yapıları arasındaki ilişkinin incelenmesi**(Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara : A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Parnes, S.j. (1967). **Creative behaviour guidebook**. New-York : Charles Scribner Sons.
- Popper, K.R. (1972). **The logic of scientific discovery**. London : Hutchinson and co. ltd.
- Samurçay, N. (1981). “Yaratıcılığı Geliştirme yöntemleri ” **Eğitim ve Bilim Dergisi**. 5
- San, İ. (1985). **Sanat ve eğitim**. Ankara : A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi yayınları.
- Sergiovanni, T. (1994). **Building community in schools**. San Fransisco: Jossey-Bass Publ.
- Singer, D.G. ve J.L.(1998). **Çocuklarda Yaratıcılığın Gelişimi** (çeviren:N. Cihanşümül) İstanbul: Gendaş a.ş.
- Sungur, N (1997). **Çocuklar okulda sorun Çözüyor**. **Cumhuriyet Dergi**. 6, 494
- Sungur, N. (1992). **Yaratıcı Düşünce** . İstanbul : Özgür Yayın Dağıtım
- Sungur, N.. (1988). **Yaratıcı Sorun Çözme Programının Etkililiği-EYT öğrencilerine ilişkin bir araştırma** (Yayınlanmamış doktora tezi) . Ankara : A.Ü. Eğitim Bilimleri. Fakültesi.
- Steggall, B. W. (1983). **Creativity professional orientation and innovativeness of the elementary school principal**. Dissertatiton Abstract International.

Süzen, D. (1987). **İlkokul 5. Sınıf öğrencilerinde yaratıcı düşünme yeteneği ile benlik kavramı arasındaki ilişki** .(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).Ankara : Hacettepe Üniversitesi.

Tanilli, S. (1997). **Yaratıcı aklın sentezi (Felsefeye giriş)** .İstanbul : Adam yayınları.

Titiz, M. T. (1997). **Ezbere hayır**. İstanbul : İnkılap Kitapevi.

Titiz, M. T. (1997).Ezbersiz Eğitim. **Beyaz Nokta**. 4,25

Titiz, M. T.(Şubat 1997).Yaratıcı Düşüncelere ihtiyaç var.**Kedi**. Sayı:6

Torrance, E.P. (1974). **Norms-technical manuel torrance tests of creative thinking**. Lexington, Massachusettes Ginn.

Torrance, E.P; Myers, R.E. (1970).**Creative learning and teaching**. New-York : Dodd AND Mead Comp.

Torrance, E.P. (1965). **Gifted children in the classroom**. New- york : The Mac Millan comp.

Torrance, E.P. (1962). **Guiding creative talent**. New-york : Englewood cliffs prentice-Hall .

Tunalı, F. (1984). **Yapay seramik çiçek**. İstanbul : Dilem yayınevi.

Tübitak (Şubat 1997).Sınır tanımayan güç yaratıcılık . **Bilim ve teknik** 351, 69

Tübitak, (Kasım 1996). Yaratıcı düşünce üzerine çeşitlemeler. **Bilim ve teknik** 348, 52

Türkoğlu, A., Doğanay, A., Yıldırım, A. (1997). **Ders alışma becerileri.** Adana : Baki kitabevi

Uzunoğlu, S. (1997). Bilginin yapısı ve zellikleri. **Beyaz Nokta Vakfı Dergisi.** 23 (4) , 6

Werner, E. E. and Bachtold, L.M. (1969), Personality factors of gifted boys and girls in middle childhood and adolescence. **Psychology in the Schools.** 6 (2), 177 – 182 .

EKLER LİSTESİ

EK 1- Yaratıcı Sorun Çözme Programı ve uygulama sırasındaki gözlemler

EK 2- Geometrik şekillerle çalışma formu

EK 3- Öykü yaratma formu

EK 4- Cümle tamamlama testi

EK 5- Çevremizdeki sorunlar formu

EK 6- İzin yazısı

EK- 1

YARATICI SORUN ÇÖZME PROGRAMI VE UYGULAMA SIRASINDAKİ GÖZLEMLER

1. ETKİNLİK : HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

SINIF : 2

ETKİNLİĞİN ADI : Basit temel beceriler.

AMAÇ 1 : Basit el becerisi gerektiren çalışmalara katılabilmek.

AMAÇ 2 : Basit düşünsel beceriler geliştirebilmek.

SÜRE : 2 Hafta (20 saat)

ARAÇ : Resim veya renkli gazete kağıtları, Kibrit çöpleri, resim iş araç ve gereçleri, oyun hamuru ,çamur,geometrik şekiller, zarf ve kart postal, tamamlanacak; masal, resim ve şekiller.

UYGULAMA:

1. Çalışmaların amaçları konusunda bilgiler verildi.
2. Öğrenciler çalışacakları konu seçiminde serbest oldukları söylendi.
3. Resim veya renkli gazete kağıtları ile kesip yapıştırma çalışmaları yapıldı.
4. Sulu boya ile tebrik kartı çalışmaları yapıldı.
5. Kibrit çöpleri ile resim ve çerçeve çalışmaları yapıldı.
6. Oyun hamuru veya çamur ile çalışıldı.
7. Geometrik şekillerle çalışma formu ile resim ve çalışmaları yapıldı.
8. Eksik bırakılan öyküyü tamamlama çalışmaları yapıldı.
9. Eksik bırakılan resmi tamamlama ve yorumlama çalışmaları yapıldı
10. Birbirlerine bakıp aynı çalışmaları yapmalarına izin verilmedi (Bu konuda motive edici konuşmalar yapıldı).
11. Yaptıkları çalışmalar anlattıldı ve tartışıldı.
12. Öğrenci davranışları gözlenerek ve notlar alındı.

UYGULAMALAR SIRASINDAKİ GÖZLEMLER :

Çalışmalara başlayacağımız haftanın öncesinde veli toplantısı düzenledim. Velilere yapacağımız çalışmalar konusunda bilgiler verdim. Çalışmalarda kullanacağımız araç-gereçlerin temini için gereken titizliği göstermelerini rica ettim.

Öğrencilere, çalışmalarda kullanacağımız materyallerin listesini önceden verip temin etmelerini istedim. Ancak çalışmanın yapılacağı gün, sınıfın büyük bir çoğunluğu kullanacağımız malzemeleri getirmedi. Bunun nedenini sorduğumda , aldığım yanıtlar şöyleydi :

- Öğretmenim, annem paramız yok dedi
- Unuttum
- Babam evde yok

Yukarıdaki örneklere benzer bir çok yanıt aldım. Ancak, bunların temelinde yatan gerçeğin ailenin ekonomik yetersizliği ve eğitime gerekli önemin verilmemesi olduğu görüşündeyim. Daha sonra, okul idaresi ile görüşüp çalışmalarımızda kullanacağımız malzemeleri yerleştirmek için bir yer istedim. Fakat okulun mevcudu çok fazla olduğu için (zaten derslik sorunu vardı), idareciler böyle bir yer veremeyeceklerini söylediler. En sonunda okul merdivenin altını araç - gereç yeri olarak kullanmak zorunda kaldık. Öğrencilere evde işe yaramaz ne bulurlarsa getirmelerini söyledim. Okul civarındaki işyerlerine gidip, esnaftan kumaş, tahta parçaları, yapıştırıcı, cam ve benzeri materyaller getirdim ve böylece çalışmalara başlayabilmemiz için bir hayli materyal bir araya geldi.

Uygulama renkli gazete kağıtları ve kumaş parçaları ile resim ve desen çalışmaları ile başladı. Daha sonra, iki haftalık süre boyunca şu çalışmalara yer verildi:

- Kibrit çöpleri ile resim ve çerçeve çalışmaları
- Geometrik şekillerle resim çalışmaları : Bir dosya kağıdına geometrik

şekil veya şekiller (Üçgen, kare, dikdörtgenvs.) hazırlayıp öğrencilere verdim ve bu sayfaya istediklerini çizebileceklerini söyledim (Ek 2.). Öğrenciler tarafından sorulan sorulara yanıt vermedim. Sadece kağıdı istedikleri gibi kullanabileceklerini ve kendi başlarına, kimseye bakmadan yapılacak her türlü çalışmanın doğru olacağını, ama diğer arkadaşlarına bakılarak yapılacak olan çalışmaların yanlış olacağını, bunun bir sınav değil, sadece serbest bir çalışma olduğunu söyledim. **Bu mesajın bütün etkinliklerde verilmesinde yarar vardır.** Çünkü öğrenci bir an kendisini normal bir dersin sınavındaymış gibi hissedip, sınav stresine giriyor , sağa sola bakma gereği görüyor ve o zamanda çalışma amacına ulaşamıyor. Diğer bir söylemle öğrenci yaratamıyor. Bütün bu açıklamalara rağmen, çalışmalar sırasında öğrencilerin birbirine baktıklarını ve aynı çalışmaları yaptıklarını gözledim. Çalışma sırasında oldukça mutlu ve hareketliydim.

- Çizgisiz beyaz kağıtlara sulu boya çalışmaları yaptırıp tebrik kartları hazırlama çalışmaları yapıldı. Boyamadan hemen sonra, resmin üzerine biraz toz şeker serpilip daha parlak görünmesi sağlandı.

- Oyun hamuru ve çamur çalışmaları : Çalışmayı öncelikle sadece oyun hamuru ile yapmayı planlamıştım ancak, öğrencilerin materyal getirmekteki sıkıntılarını görünce çalışmayı çamurla yaptırdım. Daha sonraki süreçlerde oyun hamurunun nasıl hazırlandığını öğrendikten sonra, sınıfta öğrencilerle beraber hazırlayıp, hamur çalışmaları ile istedikleri çalışmaları yapmalarını sağladım. * Oyun hamurunun hazırlanış tarifesi : Un, unun yarısı kadar tuz, kumaş boyası, su karıştırılıp yoğurulur. Öğrenciler bu çalışmalarda daha da istekli ve keyifliyidiler. Hatta, evde çalışmalar yapıp bana gösteriyorlardı. Sınıftaki en ilgisiz öğrenciler dahi teneffüse çıkmak istemeyip, sınıfta hamurla çalışmak istiyorlardı. Diğer taraftan bu çalışmalar sırasında öğrencilerin üstleri ve sınıf çok kirleniyordu. Sınıfın temizliği de bir hayli zamanımızı alıyordu. Öğrencilerin üstlerinin kirlenmesini engellemek için, evden eski birer gömlek getirmelerini istedim. Çalışmalar sırasında bu gömleklerin kollarını ellerine geçirip, önlük gibi kullanmalarını sağladım.

- Öykü tamamlama : Sınıfta yüksek sesle bir öykü okuyup yarım bıraktım, öğrencilerden bu öykünün gerisini tamamlamalarını istedim. Bu çalışma sırasında, başlangıçta çok zorlandılar ancak ilerleyen aşamalarda çok daha büyük zevkle çalışmaya başladılar.

- Resim tamamlama ve yorumlama: Tahtaya basit bir resim çizip, bunu tamamlamalarını ya da, yorumlamalarını istedim.

- Resimdeki olayın öncesini ve sonrasını anlatma : Öğrencilere bir resim gösterip resimdeki olayın öncesini ve sonrasını tahmin etmelerini istedim. Olayın sonrasını rahat tahmin edebiliyorlardı ama öncesini yorumlamakta zorlanıyorlardı. Buldukları sonuçların genellikle hüznü ve dramatik olması dikkat çekici geldi.

2. ETKİNLİK : TASARIM ÇALIŞMALARI

SINIF : 2

ETKİNLİĞİN ADI : Ürün geliştirme

AMAÇ 1 :Tasarım becerisi geliştirebilme.

AMAÇ 2 : Gördüğü veya kullandığı araç ve gereçleri alışlagelmiş kullanımlarının dışında, farklı şekillerde tasarlayabilme.

SÜRE : 1 Hafta (10 saat)

ARAÇ :Resim iş araç ve gereçleri,maket çalışmaları, artık maddeler

UYGULAMA:

1. Çalışmaların amaçları konusunda bilgiler verildi.
2. Konuyla ilgili örnekler incelendi.
3. Geliştirdikleri ürünlerin özgünlüklerinin önemi anlatıldı.
4. Yaptıkları çalışmalar anlatırılıp, ilgili sorular soruldu.
5. Hiç görülmemiş bir ev maketi yapınız.
6. Yaptığınız maketin, bir canlı gibi hareket etmesini ve konuşmasını nasıl sağlarsınız?
7. Çocuklar için eğlenceli bir oyuncak tasarlayınız.
8. Kedi ile köpeğin kavgasını nasıl önlersiniz ?
9. Öğrenci davranışları gözlendi ve notlar alındı.

UYGULAMALAR SIRASINDAKİ GÖZLEMLER :

Çalışmalar öncesi toplayıp depoladığımız artık maddeleri sınıfa getirttim. Dört masayı birleştirip, bütün malzemeleri üzerine yerleştirdim. Sınıfa getirdiğim maket örneklerini gösterip bu konuda bilgiler verdim. Daha sonra masa üzerindeki materyalleri kullanarak birer maket yapmalarını istedim: Tasarım yaparken, çalışılacak konu hakkında kesinlikle sınırlandırmamaya ve istedikleri bir konuda çalışmalarına özen gösterdim . Tasarım çalışmaları bittikten sonra, yaptıkları maketi ve işlevlerini anlatırılıp, sınıfça tartışılmasını sağladım. Bu çalışmaya ek olarak, yazılı tasarım çalışmaları yaptırđım. Bu etkinlikte bir konu veya bir soru verip, ellerinde her türlü malzemenin bulunduğunu var sayarak bu konuda bir tasarım geliştirip yazmalarını istedim. Örneğin; ağlayan bir bebeğin, gülmesini sağlayacak bir oyuncak tasarlayınız gibi bir konu verilip bu konudaki tasarımları yazılı olarak alındıktan sonra, bir sonraki çalışma öncesinde sınıfça tartışılırdı.

Etkinlik süresince çalışılacak artık maddelerin temini konusunda oldukça zorlandım . bu yüzden çalışmalar sırasında öğrenciler arasında malzeme paylaşımı

konusunda tartışmalar çıkıyordu . Ancak, bazı öğrencilerin kısıtlı malzemeleri kullanma biçimi de, görülmeye değerdi. Kimileri arkadaşlarını "aman az kullan, hepimize yetsin" diye uyarırken , kimileri de, bir malzemeyi fazla israf etmemek için, kullanacağı materyalin, kullanacağı kadar olan oranını çizip kesiyor, bir diğeri ise, artan küçük bir parçayı bir diğerk arkadaşına uzatıp " al, bu parça arttı, bundan da şunu yapabilirsin " diye uyarıyordu. Öğrenciler, yazılı tasarım çalışmalarına oranla, maket geliştirme çalışmalarında daha istekli ve daha başarılıydılar.

3. ETKİNLİK : ALIŞILMAMIŞ KULLANIMLAR

SINIF : 2

ETKİNLİĞİN ADI : Günlük hayatımızda kullandığımız araçları alışılmışın dışında kullanma.

AMAÇ 1 : Alışılmışın dışında, değişik şekillerde düşünebilme.

AMAÇ 2 : Gördüğü veya kullandığı eşyaları kullanımlarının dışında kullanabilme.

SÜRE : 1 Hafta (10 saat)

ARAÇ :Çevremizdeki eşyalar (bıçak,araba lastiği, elbise düğmesi, ayakkabı, kürdan, teneke ve karton kutular, anahtar ... gibi.)

UYGULAMA:

1-Çalışmaların amaçları konusunda bilgiler verildi.

2-Günlük hayatımızda kullandığımız araçlar tanıtıldı.

3-Bu araçların alışılmış kullanım alanları anlatıldı.

Aşağıdaki eşyaları alışılmış kullanımlarının dışında, nerede ve nasıl kullanırsınız ?

*** bıçak * elbise düğmesi * kapı anahtarı * gazete * kürdan * teneke kutular**

4-Yeni kullanım alanları konusundaki düşünceleri yazılı olarak alınıp,tartışıldı.

5-Öğrenci davranışları gözlenip ve notlar alındı.

UYGULAMALAR SIRASINDAKİ GÖZLEMLER :

Çalışma öncesinde günlük hayatımızda kullandığımız araç ve gereçler konusunda bilgiler verdim. Bunların işlevlerini öğrencilerle birlikte tartıştık. Daha sonra her çalışma öncesinde sınıfa, günlük hayatta kullandığımız bir aracı getirip (sınıfta var olan bir araçta gösterilebilir) gösterdikten sonra, önce bu aracın ne işimize yaradığını sorup tartıştık. Daha sonra, aynı aracın günlük hayattaki kullanımının dışında, nerelerde

ve hangi amaçla kullanılabileceğini sordum. Verilen yanıtları yazılı aldıktan sonra, hep birlikte neler yapılabileceğini tartıştık. Örneğin, etkinliklerden birinde sınıfa bir pet şişe getirildi. Sınıfa bu aracın ne işimize yaradığını sorduğumda , aldığım yanıtlar genellikle, içerisine sıvı maddelerin konulduğu bir araç yönündeydi. Daha sonra bu aracın bu kullanımının dışında nerelerde kullanılabileceğini sorduğumda, aldığım yanıtlar: " Bebeğime beşik yaparım", " kalemlik yaparım", " maket evime baca yaparım", " kayık yapıp sularda yüzdürürüm" ...vb. şeklindeydi.

4. ETKİNLİK : CÜMLE KURMA

SINIF : 2

ETKİNLİĞİN ADI :Verilen kelimelerle, değişik cümleler kurmak.

AMAÇ 1 : Farklı kelimeler arasındaki bağlantıyı kuracak kelimeleri düşünüp bulabilme.

AMAÇ 2 : Verilen kelimelerle yeni cümleler kurabilme.

SÜRE : 3 gün (6 saat)

ARAÇ :Sözlük, imla kılavuzu, çalışma kağıtları.

UYGULAMA:

1-Çalışmaların amaçları konusunda bilgiler verildi

2-İmla kılavuzu veya sözlükten kelimeler seçildi.

3-Öğrencilerin kelime hazineleri zayıf olduğu için, kelimelerin anlamları açıklandı.

4-Verilen kelimelerle, değişik cümle kurma çalışmaları yapıldı

Aşağıdaki kelimelerle yeni cümleler kurunuz.

- iş - gökyüzü - kum - insanlar
- kış – çocuk – elbise - yağmur

5- Öğrenci davranışları gözlenip ve notlar alındı.

UYGULAMALAR SIRASINDAKİ GÖZLEMLER :

Bu etkinlikte, önce dört tane kelime belirleyip tahtaya yazdım. Daha sonra sınıfa , bu kelimeler içerisinde anlamını bilmedikleri bir kelime olup olmadığını sordum, eğer var ise, anlamını sözlükten bulup öğrenmeleri için süre verdim. Her çalışmada kullanacağımız kelimeleri değişik şekillerde belirledim. Bazen öğrencilerden birisini kaldırıp alfabemizin sırasıyla 3, 6, 9 ve 12. harfleri ile başlayan dört kelime

bulmasını istedim. Bazen de, dört ayrı gruptan birer öğrenci seçip, bu öğrencilerin seçtikler kelimelerle cümle kurma çalışmaları yaptırdım. Bu çalışmayı çok sevdiler , çalışma ilerledikçe kurdukları cümle sayısında da, oldukça büyük artışlar gözledim.

Örnek : Aşağıdaki kelimelerle yeni cümleler kurunuz.

- bulut - okul - yağmur - yol
- gece - köpek - doktor - çiçek

1. Gökyüzünde kara **bulut**ların olduğu bir günde, şiddetli **yağmur** yağdı ve **okul** yolu sularla dolup taşıtı.
2. Kardeşim **çiçek** çıkartıp ateşi yükselince, **gece köpek** sesleri arasında **doktor** çağırmak zorunda kalmıştık.

5. ETKİNLİK : ALIŞILMAMIŞ KONULARDA ÖYKÜ VE ŞİİR YAZMA

SINIF : 2

ETKİNLİĞİN ADI : Öykü ve şiir yazma.

AMAÇ 1 : Alışılmamış konularda şiir ve öyküler yazabilme.

SÜRE : 3 gün (6 saat)

ARAÇ : Çalışma kağıtları, amacımızla ilgili örnek çalışmalar,değişik hayvanlar ve meslekler,yakın çevremizdeki varlıklar ve çocukların ilgi duydukları diğer şeyler.

UYGULAMA:

1. Çalışmaların amaçları konusunda bilgiler verildi.
2. Belirtilen konularda çalışmalar yaptırıldı.
3. Konu başlıkları verilip, öykü ve şiir çalışmaları yaptırıldı.

Aşağıdaki konularda herhangi birisini seçip, ilgili bir öykü veya şiir yazınız.

- **Uçan maymun**
- **Yaşlı kral**
- **Kibrit çocuk**
- **Akıllı makine**

4. İstedikleri konularda çalışmalar yaptırıldı.
5. Hazırladıkları çalışmalar okutturulup, tartışıldı.
6. Öğrenci davranışları gözlemlendi, notlar alındı.

UYGULAMALAR SIRASINDAKİ GÖZLEMLER :

Bu etkinlikte, alışılmamış konularda öykü yazmalarına olanak sağlayacak, konu başlıkları seçildi. Her çalışmanın başında kükremeyecek aslan, vak vak ördek, lambalı ayakkabı, döğmeli sakız, beşinci mevsim ...vb. gibi konular tahtaya yazılıp öğrencilerden bunlardan birisini seçmelerini ya da, istedikleri bir konuda öykü yazmaları istedi. Ayrıca bir öykü yaratma formu (ek 3) hazırlayıp, çalışmalarda öğrencilere dağıtıp formda belirtilen konuda öykü oluşturmalarını istedi. Öykü yazma çalışmalarının başında, verilen konularda yazmakta oldukça zorlandılar. Çünkü, ısrarla belirtmeme karşın hala yanlış yapmaktan korkuyorlardı. Daha sonra, öykülerini sınıfta okutup, sınıfça çok beğenildiğini vurgulayınca daha da yüreklenip, güzel öyküler yazmaya başladılar. Ancak, yazılan öykülerin içeriği birbirine çok benziyordu. Örneğin, olaylar genellikle köy , kasaba gibi yerleşim merkezlerinde geçiyor, kahramanlar hep zengin, güçlü ve herkese yardımcı oluyor, duygusal öğeler ön planda....vs.

6. ETKİNLİK : HİÇ DUYULMAMIŞ BULUŞLAR

SINIF : 2

ETKİNLİĞİN ADI : Hayatımızı kolaylaştıracak buluşlar.

AMAÇ 1 :Bağımsız bir şekilde düşünüp,yaratabilme.

SÜRE : 2 gün (4 saat)

ARAÇ :Çalışma kağıtları, Yaptıkları buluşlarla insanlığa büyük hizmetleri olan bilim adamları (Edison, Newton ve Arşimet...vb.

UYGULAMA:

1. Çalışmaların amaçları konusunda bilgiler verildi.
2. İnsanlığa büyük hizmetleri olan bilim adamları konusunda bilgiler verildi.
3. Yaptıkları buluşlar anlatıldı.Öğrencileri buluş yapma konusunda cesaretlendirici ve motive edici konuşmalar yapıldı.
4. İstenen bir konuda icatlar yapmaları istendi.
5. Öğretmeninizin size verdiği ödevleri çok daha rahat bir şekilde yapmanızı sağlayacak, bir “ **Ödev yapma makinesi** ” icat ediniz.
6. **Eğer olsaydı , nasıl olurdu ?**
7. İstedikleri bir konuda buluşlar yapmaları istendi. Buluşları çizdirilip, anlatıldı.
8. İnsanların yaşamını daha kolaylaştıracak, “ **hiç duyulmamış bir makine** ” icat ediniz.
9. Öğrenci davranışları gözlenip ve notlar alındı.

UYGULAMALAR SIRASINDAKİ GÖZLEMLER :

Öğrencilere insanlığa büyük hizmetleri olan bilim adamları ve bunların yaşamları konusunda bilgiler verdim. Bu insanların bizden bir farklılığı olmadığı, onların sadece çok çalışkan ve bilimsel düşünmeyi bilen insanlar oldukları ; bu yüzden kendilerinin de çalışıp , iyi düşündükleri zaman insanlığa büyük yararları olacak buluşlar yapabilecekleri konusunda motive edici konuşmalar yaptım. Öğrencilerden günlük yaşantımızda kullandığımız makineler ve bunların insanlığa hizmetlerinin neler olduğunu tartışmalarını istedim. Ardından bu makineler dışında insanların yaşamını kolaylaştıracak bir buluş yapmalarını istedim . Zaman, zaman ise benim verdiğim bir konuda düşünmelerini ve icatlar yapmalarını istedim. Konuyla ilgili bir Cümle Tamamlama Testi (ek 4) hazırlayarak uyguladım.

Yine aynı etkinlik içerisinde, eğer olsaydı, nasıl olurdu ? çalışmasını uyguladım. Bu çalışmada, eğer güneş batıdan doğsaydı, dünyadaki yaşam nasıl olurdu ? , eğer kuşların kanatları olmasaydı, yaşamlarını nasıl sürdürürlerdi ? gibi onları farklı şekillerde ve sebep-sonuç ilişkisi içerisinde düşünmeye yöneltten önermeler vermeye özen gösterdim. Bu çalışmalarını yazılı ve sözlü olarak uyguladım.

7. ETKİNLİK : SORUN ÇÖZME

SINIF : 2

ETKİNLİĞİN ADI : Çevresi ve gelecek ile ilgili konularda sorular sorma ve çözüm önerileri getirme.

AMAÇ 1 :Çevresindeki sorunlara duyarlı olabilme.

AMAÇ 2 :Gelecekle ilgili projeler geliştirebilme.

SÜRE : 1 Hafta (10 saat)

ARAÇ : Gazete, dergi ve kitaplarda karşı karşıya bulunduğumuz toplumsal sorunlarla ilgili yazı ve makaleler,çevremizde gördüğümüz sorunlar.

UYGULAMA:

- 1-Çalışmaların amaçları konusunda bilgiler verildi.
- 2-Gazete ve dergilerden kesilip getirilen, yazılar okundu.
- 3-Gördükleri, toplumsal sorunlar konusunda sorular sorduruldu.
- 4-Önce belirlenen,sonrada istedikleri konulardaki sorunlara ilişkin soruları ve yanıtları alındı.

- 5-Sigara içen bir çocuğu, bu alışkanlığından nasıl vazgeçirirsiniz ?
- 6-Ödevlerini yapmayan bir çocuğu nasıl ikna edersiniz ?
- 7-Çevrenizde gördüğünüz sorunlarla ilgili sorular sorup, çözümler düşününüz ?
- 8-Üç bin yılında trafik ve su sorununu nasıl çözersiniz ?
- 9- Beş bin yılında nüfus ve gıda sorununu nasıl çözersiniz ?
- 10-Yaşadığınızı varsayarak, yüzyıl önceki ve yüzyıl sonraki halinizi düşününüz.
- 11-Öğrenci davranışları gözlenip ve notlar alındı.

UYGULAMALAR SIRASINDAKİ GÖZLEMLER :

Çevremizdeki sorunlar ve bunların sebepleri konusunda sınıfta tartışma ortamı yaratıp, öğrencilerin bu konudaki düşüncelerini aldım. Daha sonra çevremizde bir çok sorunun olduğunu ancak, bununla birlikte bunların bir çözüm yolunda bulunduğunu, önemli olan kişinin bu çözüm yolunu bulması olduğunu vurguladım. Bu konuşmalardaki amaç öğrenciyi sorun çözme konusunda yüreklendirmektir. Bu yüzden her çalışmanın başında, bu tip cesaret verici konuşmalara yer verdim. Bu konuşmaların öğrenciler üzerinde, olumlu yönde etkili olduğunu gözledim.

Çalışmaların başlangıcında, sözlü olarak sorun getirip çözüm yollarını tartıştık. Daha sonra, sorunu verip herkesten çözüm yollarını bulup, yazmalarını istedim. Çalışma sonunda ise getirilen çözüm önerilerinin uygulanabilirliğini tartışılmasını istedim. Yine bu etkinlik için Çevremizdeki Sorunlar isimli formu (ek 5) hazırladım. Bu form üç bölümden oluşmaktadır. 1- Hissettiğim sorun ve sorunun resmi 2- çözüm yolları ve çözümün resmi 3- Çözüm yollarının uygulanması ile ilgili deneme yolları ve resmi. Örneğin, öğrenci hissettiği sorun olarak trafik kazalarını seçmişse Birinci bölümde, trafik kazaları ve bunların verdiği zararları, yazılı olarak anlattıktan sonra, yandaki dikdörtgen şeklindeki boşluğa da sorunun resmini çiziyor. Diğer iki etkinlik de, benzer şekilde yazılı ve resimli olarak uygulanıyor. Daha sonra bunlar sınıfta tartışılıyor. Öğrenciler sorun bulmakta biraz zorlanmalarına karşın, çözüm getirmekte daha rahat ve daha üretkenlerdi. Diğer taraftan öğrencilerin yazılı olarak anlattıkları soruna göre, resimleri daha zengin ve ayrıntılıydı. Bu da, öğrencilerin kelime hazinesinin zayıf olması ya da, kendilerini yazılı olarak ifade etme yeteneklerinin zayıf olmasından kaynaklanmış olabilir.

8. ETKİNLİK : BENZERLİK VE FARKLILIK BULMA

SINIF : 2

ETKİNLİĞİN ADI :Çevremizdeki varlıklar arasındaki benzerlikler ve farklılıklar .

AMAÇ 1 :Varlıklar arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları düşünüp söyleyebilme.

SÜRE : 2 gün (4 saat)

ARAÇ :Öğretmen , öğrenciler, çalışma kağıtları ve çevremizdeki canlı ve cansız varlıklar.

UYGULAMA:

1-Çalışmaların amaçları konusunda bilgiler verildi.

2-İki varlık ismi tahtaya yazıldı ve özellikleri soruldu.

3-Benzerlikleri ve farklılıkları tartışıldı.

Aşağıda verilen varlıklar arasındaki ,benzerlik ve farklılıkları bulunuz.

- Kedi ile fare
- Tren ile traktör

4-Bireysel düşünceleri, yazılı olarak alınıp incelendi.

5-Öğrenci davranışları gözlemlendi ve notlar alındı.

UYGULAMALAR SIRASINDAKİ GÖZLEMLER :

Bu etkinlikte, aralarında benzerlik yada farklılık bulunan iki aracı seçip, özellikleri açısından karşılaştırmalarını istedim. Örneğin; radyo ile telefon, kalem ile defter, öğretmen ile öğrenci gibi iki kelime verip aralarındaki benzerlik ya da farklılıkları bulmalarını istedim. En rahat yaptıkları çalışmalardan birisiydi.

9.ETKİNLİK: OKUMA, ANLATMA,ÖZET YAZMA, SENARYO DEĞİŞTİRME

SINIF : 2

ETKİNLİĞİN ADI :Okuduğunu anlatıp, özetini yazmak ve senaryosunu değiştirmek.

AMAÇ 1 : Çocuk klasiklerini okuyup anlatabilme ve özet olarak yazabilme.

AMAÇ 2 : Bilinen çocuk öykülerinin senaryosunu değiştirip yeniden yazabilme

SÜRE : 1 hafta (10 saat)

ARAÇ :Öğretmen , öğrenciler, çalışma kağıtları, çocuk klasikleri ve öyküleri.

UYGULAMA:

1-Çalışmaların amaçları konusunda bilgiler verildi.

2-Okumak istedikleri kitap ve öyküler belirlenip listelendi.

3-Okunan kitaplar anlattırılıp, özet olarak yazdırıldı.

4-Okudukları öykülerin senaryoları kendileri tarafından yeniden oluşturulup, yazdırıldı.

“ **Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler** ” öyküsünün senaryosunu değiştirip, yeniden yazınız.

5-Yazdıkları yeni senaryolar orijinal senaryo ile karşılaştırılıp, tartışıldı.

6-Öğrenci çalışmaları incelenip, dosyalandı.

7-Öğrenci davranışları gözlenip ve notlar alındı.

UYGULAMALAR SIRASINDAKİ GÖZLEMLER :

Sınıf kitaplığımızda bulunan çocuk klasiklerini öğrenciler dağıttım ve bunları okumalarını istedim. Daha sonra, ilk çalışma olarak bir öykünün belli bir kısmını okuyup, gerisini tamamlamalarını istedim. Yine okuduğum öyküye bir isim bulmalarını istedim. İlerleyen günlerde de, okudukları öykülerin senaryolarını değiştirmelerini istedim .

Bu etkinlik sırasında, sınıfımıza ve çalışmalarımıza yeni bir isim bulmalarını istedim. Öğrencilerin önerilerini tahtaya yazdırıp, oylamaya sundum. Oylama sonucu, sınıfımızın ismi "**Martılar**", çalışmalarımızın ismi de, "**Mavi Çalışmalar** " olarak belirlendi. Sınıfımızla ilgili şarkı ve şiirler yazdırdım. Sınıfımız öğrencisi **Meltem Yavuz'** un yazıp bestelediği "**Mavi Martılar** " isimli şarkı sınıfımızın şarkısı oldu ve her gün, ilk saatte sınıfça söylendi.

Etkinliğin ilerleyen aşamalarında, öğrencilere konu vermeme gerek kalmadı, çünkü kendileri evde, ders aralarında, diğer derslerin işlenişi sırasında (matematik, türkçe, esim, müzik...vs.) şarkılar , şiirler ve öyküler yazıp getirmeye başladılar. Bazen normal müfredat programını uygularken, öğretmenim bu olayın öncesini ya da, sonrasını anlatabilir miyim ? öykünün devamını getirebilir miyim ? gibi soruların ardı arkası kesilmiyordu.

10. ETKİNLİK : DRAMATİZASYON ÇALIŞMALARI

SINIF : 2

ETKİNLİĞİN ADI : Dramatizasyon çalışmaları

AMAÇ 1 : Dramatizasyonu tanıyıp uygulayabilme.

AMAÇ 2 : Resimleri sebep ve sonuç ilişkisi (öncesi- sonrası) şeklinde yorumlayabilme.

AMAÇ 3: Verilen ya da, istediği bir konuyu sessiz olarak, bedenini kullanarak anlatabilme.

SÜRE : 7 iş günü (14 saat)

ARAÇ : Öğretmen, öğrenciler, çalışma kağıtları, çocuk klasikleri ve öyküleri, derslerde işlenen konular, ilgili resim ve yazılar.

UYGULAMA:

1-Çalışmaların amaçları konusunda bilgiler verildi.

2- Dramatizasyon ve Pantomim tanıtılıp, örnekler verildi .

3- Gözledikleri bir resimdeki olayın, öncesi ve sonrası, sebepleriyle birlikte anlatıldı.

Bir resimdeki durumu gözleyip, öncesi ve sonrasını düşünerek; a) Bu duruma sebep olabilecek olayları b) Bu durumun sonunda ortaya çıkabilecek olayları tartışınız.

3-Resimler verilip görülen durumun, sebepleri ve sonuçları bulunup tartışıldı.

4-Dramatizasyon ve pantomim çalışmaları yapıldı.

Aşağıdaki konuyu dramatize ediniz:

- Sınıfı kaç şekilde geçebilirsiniz ? (Yürüyerek, dans ederek, ders çalışarak, elini kolunu sallayarak...vb.)

Aşağıdaki konuları sessiz olarak anlatınız

- Saçını taramak
- Dondurma alıp,yemek
- Trafik polisi olmak
- Jetonlu telefon ile konuşmak

1- Çalışmaları incelenip, dosyalandı.

2- Öğrenci davranışları gözlenip ve notlar alındı.

UYGULAMALAR SIRASINDAKİ GÖZLEMLER :

Dramatizasyon konusunda bilgiler verdim. Öğrencilere, sınıfça bildiğimiz "İlkbahar" isimli şarkıyı hatırlatıp, kendilerini sahnede bu şarkıyı söylerken, son iki kıtasını unutan bir şarkıcının yerine koymalarını ve bu durumda şarkının gerisini nasıl tamamlayacaklarını sordum. Yine benzer bir çalışmayı sahnede oynadığı rolün sözlerini unutan bir tiyatro oyuncusu için yaptırdım. Öğrenciler bu durumlarda doğaçlama yaparken oldukça zorlandılar. Diğer taraftan, bu çalışmaların biraz da rol

yapma yeteneği gerektirdiği ve öğrencilerin de bu konuda yeterince hazır olmadıklarını farketdim. Bu yüzden , çalışmalar öncesinde çokça doğaçlama çalışmaları yaptırdım. Örneğin, "kendinizi bir televizyonun yerine koyun ve kendinizi anlatın". Ya da," sahibi çok çirkin olup , ona hiç yüz vermeyen bir aynanın sitemini anlatın" gibi bir çok çalışma yaptırdım.

Sınıfa, her birinde değişik bir durumun anlatıldığı resimler getirdim. Resimlerden bir tanesini gösterip, resmi anlattırdım. Daha sonra, bu resimdeki olayın öncesini ve sonrasını tahmin etmelerini istedim. Çalışma boyunca değişik resimler ile benzer uygulamalar yaptırdım. Bazen de, bu olayları canlandırıp sınıfta oynamalarını istedim. Uygulamalar ilerledikçe rol yapma konusundaki sıkıntıları da azaldı. Sınıfta daha rahat hareket etmeye başladılar. Teneffüslerde çalışmalara devam ettiklerini gözledim. Normal programı uyguladığım günlük iki ders saatinin dışında Hayat Bilgisi, Türkçe , Resim ve Müzik derslerinde de dramatizasyon çalışmalarına yer verdim. Diğer taraftan öğrenciler her derste bu çalışmaları yapmamızı istiyordu.

Yine bu etkinlik içerisinde, bir konu seçip bu konuyu sessiz olarak bedenlerini, jest ve mimiklerini kullanarak anlatmalarını istediğim çalışmalar yaptırdım. Televizyondan da bildikleri "sessiz sinema" oyununu oynattım. Bu süreç içerisinde derslerde daha fazla gürültü yapmaya başladılar. Sınıfta oldukça pasif olan öğrencilerde bir hareketlilik ve okula karşı bir istek; çalışmalarda aktif olan öğrencilerde ise kendine güven , eleştiri getirme, başkalarını beğenmeme, kendisinden büyükler gibi hareket etme davranışlarını gözledim.

11. ETKİNLİK : BİLİMSEL ARAŞTIRMA

SINIF : 2

ETKİNLİĞİN ADI :Bilimsel araştırmayı tanıma ve düzeye uygun olarak uygulama çalışmaları.

AMAÇ 1 :Bilimsel soru sormayı öğrenebilme.

AMAÇ 2 :Bilimsel araştırmayı ve bilgi kaynaklarını öğrenebilme.

AMAÇ 3 :Düzeyine uygun olarak, bilimsel araştırma yapabilme.

SÜRE : 8 iş günü (16 saat)

ARAC :Öğretmen, öğrenciler, çalışma kağıtları, konuyla ilgili kitaplar, bilim adamlarının hayatları, kütüphane, üniversite ve eğitim araçları merkezi, tv., radyo, küre, model ve maketler, slide, fotoğraf, gazete koleksiyonları, değişik meslek grupları çalışanları.

UYGULAMA:

- 1-Çalışmaların amaçları konusunda bilgiler verildi.
- 2-Bilimsel çalışmalarda doğru soru sormanın önemi anlatıldı.
- 3- Meslek tanıma çalışmaları yapıp, değişik meslek gruplarından kişiler sınıfa davet edilip, meslekleri tanıttırıldı.
 - Herhangi bir meslek grubundan bir kişiyle görüşme yapıp, notlar aldıktan sonra, altı sorumuzu cevaplayınız (kim, ne, nasıl, nerede, ne zaman , neden) .
- 4-Gözlemler yapıp, raporlar yazdırıldı. Örneğin ; Bir bitki ekilip büyümesinin gözlenmesi,hava sıcaklığının gözlenmesi ve gözlem raporlarının yazdırılması ...gibi
- 5-İstedikleri bir konuda araştırma yaptırıldı. Örneğin; Kuş isimleri, istedikleri bir hayvan,çiçek isimleri, bir sanatçı veya bilim adamının hayatı... gibi.
- 6- Üniversite, kütüphane ve eğitim araçları merkezi gibi yerlere geziler düzenlendi.
- 7-Çalışmaları incelenip, dosyalandı.
- 8-Öğrenci davranışları gözlenip ve notlar alındı.

UYGULAMALAR SIRASINDAKİ GÖZLEMLER :

Bilim ve bilimsel çalışmalar konusunda bilgiler verdim. Bilgi toplamada kullanılan araçları tanıtip ve nasıl kullanıldıklarını anlattım (küre, radyo, teyp, televizyon, maketler, slide, fotoğraf, mikroskop, ...vb.). Üniversite, kütüphane ve eğitim araçları merkezine gezi düzenleyip bu kurumları işlevlerini anlatıp, gözlemler yaptırđım. Merak ettikleri şeylerin listelerini yaptırđım. Bu listenin içerisinde: Bitkiler, hayvanlar, makineler, müzisyenler, yazarlar, sporcular gibi bir çok konu vardı. Konuları sınırlandırmadım ve bunların içerisinde istedikleri bir konuyu araştırmalarını istedim. Diğer taraftan ortak çalışma grupları oluşturup, grup olarak araştıracakları konuları tespit ettim ve gruplara dağıttım. Öğrenciler belirlenen tarihe kadar çalışmalarını tamamlayıp, dosyaladıktan sonra sıra ile araştırmalarını sınıfa sundular.

Gözlem yapıp rapor yazma çalışmalarını yaptırđım. Bir kabın içerisine pamuk ve pamuğun içerisine de, bir bitki ektirip günlük olarak gelişimini gözletip raporlar

yazdırdım. Haftalık olarak sebze ve meyve fiyatlarını takip ettirip, fiyatlarındaki artış ve azalmaları incelettirdim. Günlük hava durumunu takip ettirip, günlük notlar aldırıldım. Benzer şekilde bir çok çalışma yaptırdım.

Soru sormanın, bilgiye ulaşma ve sorun çözmedeki önemi konusunda açıklamalar yaptım. Daha sonra onları, “Altı dürüst arkadaş” olarak nitelediğimiz “ kim, ne, nasıl, nerede, ne zaman , neden ” soruları ile çalışma yöntemini tanıtır, uygulamalar yaptırdım. Sınıfa değişik meslek gruplarından kişileri (mühendis, kasap, antrenör, terzi, polis, hemşire, işçi, mimar, tamirci...vb.) davet edip, meslekleri konusunda sorular sordurup, notlar aldırıp, bu soruların yanıtlarını bulmalarını istedim. (kim ile görüşüyorum, mesleği ne, nasıl ve nerede yapılıyor, ne zaman ve neden başladı gibi) . Sınıfa getiremediğimiz meslek grupları çalışanlarına öğrenciler gidip, görüştüler. Bazen de, kişinin mesleğini tanıttığı bir kasedi sınıfa getirip, öğrencilere dinlettirip, altı sorunun yanıtlarını buldurdum. Uygulama örneği : Sınıfa herhangi bir meslek grubundan bir kişi gelip, mesleğini tanıtır, öğrencilerin sorularını yanıtlayıp, gittikten sonra, altı soru alt alta tahtaya yazılıp yanıtları aranır.

KİM : Tuncay Sağıroğlu, doktor, 47 yaşında, Uşaklı.

NE : Hasta olan insanları iyileştiriyor.

NASIL : Muayene edip, ilaçla tedavi ederek

NEREDE: Şakirpaşa Sağlık Ocağı'nda

NE ZAMAN : Üniversiteyi bitirip, doktor olmuş, uzun yıllardır devam ediyor

NEDEN : Çünkü, insanları ve mesleğini çok seviyor.

Öğrencilerin en çok zorlandıkları etkinlikti. Öğrenciler araştırma için kaynak bulmakta zorlandılar. Okul kütüphanesi olmadığı için diğer kütüphanelere gidilmesi gerekiyordu. Bu konuda kendim bir hafta sonu kütüphaneye götürdüm. Velilerden bu konuda yardım istedim, ancak ekonomik durumlarının yetersizliğini öne sürüp ilgilenmediler. Ailenin bu konudaki sıkıntısı öğrencide de, bir isteksizlik yarattı. Hatta öğretmenim ne zaman bitecek, mavi çalışmalara ne zaman geçeceğiz diye sorular dahi sormaya başladılar. Burada araştırma yapmayı normal bir müfredat programı olarak algıladılar. Daha sonra, her gruptan bir öğrenci seçip (masrafları grup olarak karşılandı) kütüphaneye gönderilirdi. Evlerindeki ya da çevrelerindeki ansiklopedileri ve seçilen konularla ilgili kitaplar sınıfa getirilip, gruplara dağıtıldı. Meslek grupları çalışmasında, kendi görüştükleri kişiler genellikle okul çevresindeki esnaf olduğu için, görüşülen

kişiler hemen hemen aynıydı. Bunun da, onların özelliklerini bilmedikleri meslekleri tanımasını engelleyeceğini düşündüm. Bu yüzden, sınıfa öğrencilerin yabancı olduğu, değişik meslek gruplarından kişileri davet etmeye özen gösterdim. Örneğin; sınıfımızı, mimar, gazeteci, mühendis, işletmeci, psikolog, makinist, turizm rehberi ...vb. gibi değişik meslek gruplarından kişiler ziyaret ettiler.

Soru sorma etkiliklerini çok sevdiler, ancak başlangıçta sordukları sorular meslekten çok, kişinin özel yaşamı ile ilgili olduğu için altı temel soruyu yanıtlamakta zorlandılar. Kişiyi tanımakla mesleği tanımayı karıştırıyorlardı. Çalışmalar ilerledikçe sorular biraz daha bilinçli ve mesleğe yönelik olarak sorulmaya başlandı. Yaptıkları gözlemlerde oldukça dikkatliydim. Çalışmalar ilerledikçe daha da, ayrıntılı gözlemler yaptıklarını gözledim. Örneğin, bitkinin gelişimini gözlerken, bitki yaprak açtı derlerken, daha sonra ne zaman kaç yaprak açtı şeklinde yorumlar geldi. Pazardaki sebze ve meyve fiyatlarını incelerken önce bu ürünlerin fiyatlarını sadece adları ile belirtirlerken, ilerleyen dönemlerde aynı ürünlerin kendi içerisinde bir sınıflaması varsa, sınıflayarak incelediler. Bilimsel çalışmalarda, sanat ağırlıklı çalışmalara oranla daha çok yoruldu. Sanat ağırlıklı çalışmalarda daha başarılı ve istekliydiler. Belki de, bilimsel çalışma isimli etkinlik biraz daha oyunlaştırılıp verilseydi, onlara daha cazip gelebilirdi. Çünkü diğer çalışmalarda öğrenci çalışırken, sanki bahçeye çıkmış sevdiği bir oyunu oynuyormuş gibi bir hava içerisindeydi

12. EĞİTSEL ÇALIŞMALAR

AMAÇ 1- Yaptığı çalışmaları sergileyebilme

AMAÇ 2- Grup çalışmalarına katılabilme

AMAÇ 3- Topluluk önünde kendini ifade edebilme

AMAÇ 4- Çevresindeki sorunlara duyarlı olabilme.

SÜRE : 1 HAFTA (10 saat)

ARAÇ : Öğretmen , öğrenciler, gazete ve dergiler, kumaş parçaları, peçete, pul, çevremizde oynanan oyunlar ve söylenen şarkılar, afişler, yağlı boya, çevremizdeki sorunlar, masal öykü ve şiirler.

UYGULAMA :

1- Gruplar oluşturulup, grup çalışmaları yapılacak.

- 2- Tiyatro, folklor ve müzik çalışmaları yapılacak.
- 3- Değişik materyallerle koleksiyonlar yaptırılacak.
- 4- Sınıf gazetesi çıkartılacak.
- 5- Afiş hazırlama çalışmaları yapılacak.
- 6- Masal anlatma, öykü, şiir, şarkı ve şiir yazma yarışmaları düzenlenecek.
- 7- Çalışmalarımızla ilgili bir sergi açılacak.
- 8- Yıl sonu partisi düzenlenecek.
- 9- Öğrenci davranışları gözlenip notlar alınacak.

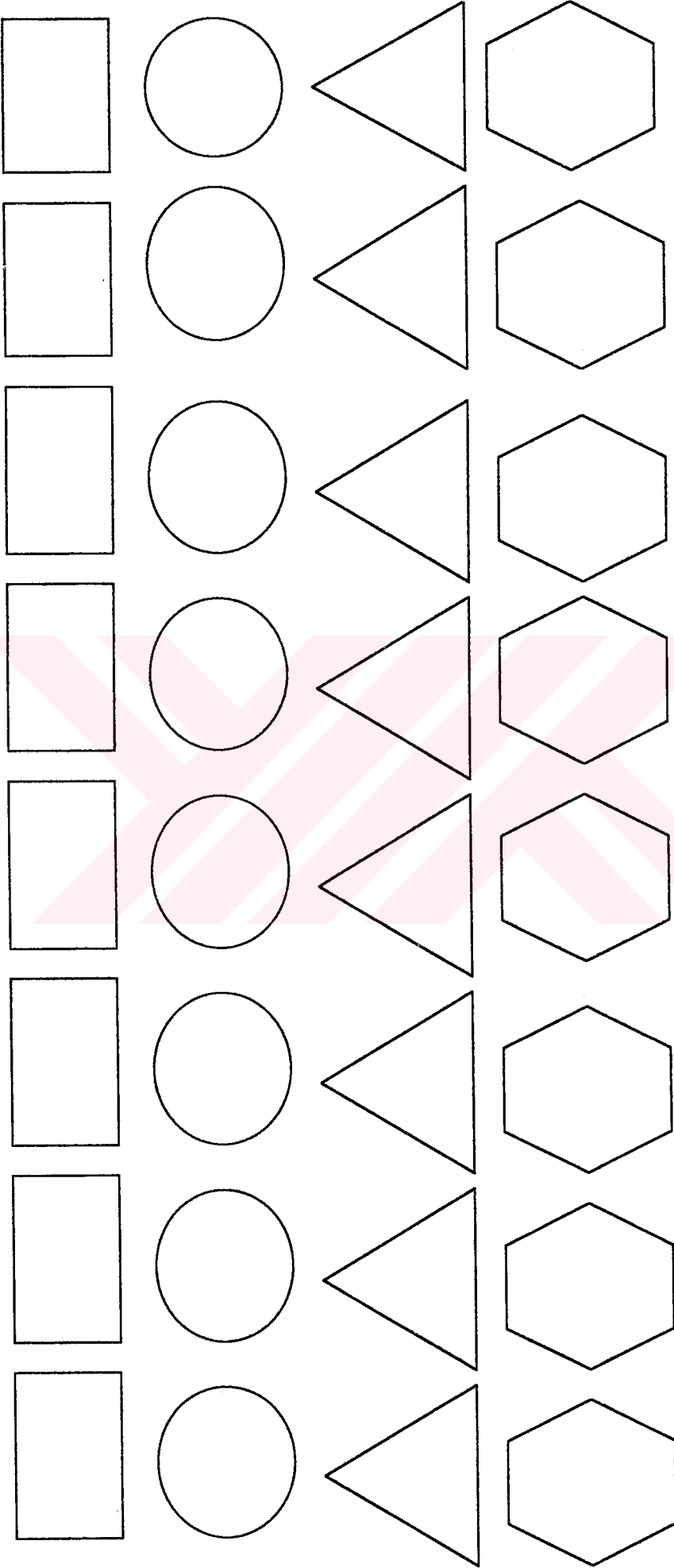
UYGULAMALAR SIRASINDAKİ GÖZLEMLER :

Y.S.Ç.P'nin uygulandığı süre boyunca ve program sonunda aşağıdaki eğitsel faaliyetlere yer verildi :

- Grup toplantıları : Oluşturulan gruplar, kendi durumlarını değerlendirmek ve iş bölümü yapmak amacıyla değişik gün ve saatte bir araya geliyorlardı
- Tiyatro, folklor ve müzik : Öğrencilere değişik yörelerin folklor oyunlarından, değişik figürler öğretildi. Tiyatro çalışmaları yapıldı. Bazı oyunların şarkıları da, öğretilip, hem söylenip hem oynandı. Sınıfa değişik müzik aletlerini çalan müzisyenler davet edilip, küçük konserler verdirildi. Sınıf korusu ve folklor ekibi kuruldu.
- Koleksiyonlar ve gazete muhabirliği yapma : Kumaş, çiçek, peçete, tebrik kartı...vb. koleksiyonlar yapıldı. Sınıf gazetesi çıkartılıp, öğrenciler bir muhabir gibi okulumuz ve çevresi ile ilgili röportajlar ve haberler toplayıp yayınladılar, sorunlarını dile getirdiler.
- Çevre ile ilgili afiş hazırlama : Büyük bez parçalarına yağlı ve ya, sulu boya ile afiş çalışmaları yapıldı.
- Öykü anlatma yarışması : Bir jüri oluşturularak gruplar arasında öykü anlatma yarışması yapıldı.
- Öykü- şiir yazma ve okuma yarışması : Öykü anlatma yarışmasında olduğu gibi, öykü-şiir yazma ve okuma yarışmaları düzenlendi

- Çalışmalarımızla ilgili bir sergi : Yaratıcı Sorun Çözme Programı'nın uygulandığı süre içerisinde, yarattığımız ürünler sınıfta sergilendi.
- Yıl sonu partisi : Tarafımdan uygulanan programın amaçları ve öğrencilerin katkılarını anlatan bir teşekkür konuşması yapıldı. Öğrencilerin çalışmalar konusundaki görüşleri dinlendi. Etkinlikler süresince öğrenilen oyunlar oynanıp şarkı ve türküler söylendi, kendi yazdıkları şiirler okundu.

GEOMETRİK ŞEKİLLERLE ÇALIŞMA FORMU
(şekilleri istediğiniz gibi kullanabilirsiniz)Adı :
Soyadı :
Sınıf :
No :

EK-3

ÖYKÜ YARATMA FORMU

Adı - soyadı :

Sınıf - No :

Aşağıda verilen başlık altında hayal gücünüzü ortaya koyacak bir sayfalık öykü yazın. Bu öyküde sizce;

- Daha önceden olmuş olabilecek olayları,
- Şimdi insanların bu konuda neler düşündüklerini,
- Daha sonra bu olayla ilgili neler olabileceğini, tahmin edip yazınız

KONU : Televizyon çocuğu

EK- 4

CÜMLE TAMAMLAMA TESTİ

Adı - soyadı :

Sınıf - No :

AŞAĞIDAKİ CÜMLELERİ SİZE EN UYGUN GELECEK BİÇİMDE
TAMAMLAYINIZ.

1.mız zaman okulu seviyorum.
2.zaman kızıyorum.
3. Eğer okul olsaydı, çok daha iyi olurdu.
4. çok eğlenceli.
5. Bir öğretmen
6. Müdür yardımcısı.....
7. Daha fazla gibi olmak isterdim.
8. Zamanım.....
9. Diğer sınıflar.....
10. Eğer öğretmen olsaydı çok daha
11. Sınıf arkadaşlarım.....
12. Bu okulda canımı sıkan şey.....
13. Keşke.....
14. Bir müdür.....
15. Çok fazlamız var.
16. olmayı çok isterdim
17. Dersler çok geliyor.
18. Başka okullar.....
19. En sevdiğim ders
20. Değişmesi gerekendır.
21.mek her şeyden önemlidir.
22.çözüm bulamıyorum.
23. Gelecek yıl
24. Ben her zaman
25.imkansız görünüyor.
26. Okuldan eve dönüşümde
27. Kendimi okuldahissediyorum.
28. Başarmak
29. Bu okulun bana öğrettiği şey
30. Ev ödevleri
31. Ders aralarındaoynuyorum.
32. derslerinindersi gibi olmasını isterdim.
33. Okulda çokyorum.
34. Eğer şu an bir öğretmen olsaydım gibi şeyleri gibi yapardım.

EK- 5

ÇEVREMİZDEKİ SORUNLAR

ADI:

SOYADI:

SINIF:

NO:

HİSSETTİĞİM SORUN**RESİM**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ÇÖZÜM YOLLARI

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

DENEME SONUÇLARI

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

1

T. C.
SEYHAN KAYMAKAMLIĞI
İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI : B.08.4.ME.1.4.01.01.13.510

Seyhan / ADANA.

KONU : Tez Çalışması Uygulaması 02295

...../...../199.....

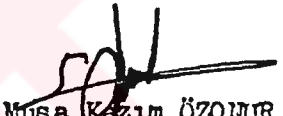
22 OCAK 1998

KAYMAKAMLIK MAKAMINA

SEYHAN

İlçemiz Şehit İlbey Gülbey İlköğretim Okulu Öğretmeni ve aynı zamanda Ç.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Bölümü Yüksek Lisans öğrencisi Mehmet KARAKUŞ'un "Alt Sosyo Ekonomik Düzey İlköğretim 2.sınıf öğrencilerinin Yaratıcılık Düzeyine Yaratıcı Sorun Çözme Programının Etkisi" adlı tez çalışması uygulamasının Öğrencileri üzerinde uygulamak isteği Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Musa Kazım ÖZÖNÜR
İlçe Millî Eğitim Müdürü V

OLUR
.../.../1998
Dr. Ali SEVÜK
KAYMAKAM V.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Mehmet Karakuş
Doğum Yeri ve Yılı : Besni, 06. 09. 1967
Adres : Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi
 Eğitim Bilimleri Bölümü
Telefon : 0. 322. 3386733

ÖĞRENİM DURUMU

YÜKSEK LİSANS : Çukurova Üniversitesi
 Sosyal Bilimler Enstitüsü
 Eğitim Programları ve
 Öğretimi Ana Bilim Dalı 1994 - 2000

LİSANS : Trakya Üniversitesi
 Eğitim Fakültesi
 Sınıf Öğretmenliği Bölümü 1989 - 1994

LİSE : Adana Erkek Lisesi 1984 - 1988

İLKÖĞRETİM : 19 Mayıs Ortaokulu 1980 - 1984
 Şehit İlbey Gülbey
 İlköğretim Okulu 1975 - 1980

ÇALIŞMA HAYATI

: Nusaybin Yavuz Selim
 İlköğretim Okulu 1995 - 1996
 Adana Şehit İlbey Gülbey
 İlköğretim Okulu 1996 - 1999
 Çukurova Üniversitesi
 Sosyal Bilimler Enstitüsü
 Araştırma Görevlisi 1999 ----